

Міністерство освіти і науки України
Кафедра політичних наук і права
Рада молодих вчених Університету Ушинського
Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і
молодих вчених

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та
молодих вчених

«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО
РОЗВИТКУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ»

22 травня 2025 року

м. Одеса

УДК: 32+316]-043.86:3.073:001.891

C91

**Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського» (протокол № 17 від 26 червня 2025 року)**

C91 «Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові та соціально-економічні виміри» [Електронний ресурс] : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Одеса, 22 травня 2025 р.) / за заг. ред. д. політ. н. С. М. Наумкіної, к. політ. н. С. А. Дмитрашко, к. політ. н. І. І. Пронози. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2025. 121 с.

22 травня 2025 року у ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» проведено V Всеукраїнську науково-практичну конференцію студентів та молодих вчених, в якій взяли участь представники закладів вищої освіти України, студенти, магістри, аспіранти та докторанти.

До збірника увійшли тези доповідей з актуальних питань політичного процесу України та світу, міжнародних відносин та дипломатії.

Видання адресоване науковим та науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти, студентам, магістрам, аспірантам, докторантам та всім, хто цікавиться питаннями політичної науки, дипломатії та права.

ВСТУП

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених «СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ» об'єднала молодих науковців з усієї України.

Організаційний комітет конференції:

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського»

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Дмитрашко С.А. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Проноза І. І. - кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Дерев'янкін С. Л. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Швець С. Л. – кандидат політичних наук, доцент, викладач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Гайдаєнко П. Л. – випускник ОНП «Політологія», доктор філософії» (Phd) зі спеціальності 052 Політологія

Горобець В. В. – аспірант другого року навчання ОНП «Політологія» ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Левенець М. Ю. – магістрант першого року навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Політологія. Українські та європейські політичні студії», голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Піскун К. С. – студентка четвертого курсу спеціальності 052 «Політологія» ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Основна мета V Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові та соціально-економічні виміри» – обмін інформацією, досвідом та результатами наукових досліджень з питань політико-правового, соціально-економічного, безпекового розвитку України, а також вироблення рекомендацій щодо застосування «м'якої сили» культурної та освітньої дипломатії у формуванні позитивного іміджу України в умовах війни та післявоєнному відновленні.

До організаційного комітету конференції надійшло понад 20 тез доповідей із 7 установ від науковців, громадських організацій, аспірантів та здобувачів вищої освіти, які формують нові погляди та розуміння фундаментальних стратегій розвитку держави. Учасники працювали за такими напрямками: Глобальні виклики та їх проекція на політико-правові та соціально-економічні процеси в Україні;

Сучасні моделі соціально-економічного розвитку України на шляху до Європейського Союзу; Культурна та освітня дипломатія як чинники позитивного іміджу України в світі.

За результатами обговорення представлених доповідей та загальної дискусії було сформульовано такі пропозиції:

1. В умовах трансформації світової системи держави вимушені діяти більш адаптивно, тому посилюється роль інформації, культури, ідеології, дипломатії, тобто елементів та інструментів м'якої сили.

2. Виникла потреба у формуванні нової культури міждержавних політичних відносин, що передбачає уміння застосовувати «жорстку силу» в залежності від умов, що склалися, одночасно реалізовувати «м'яку силу», надавати адекватні відповіді на застосування «гострої сили» авторитарними державами.

3. Існує нагальна потреба у створенні власних наративів, витворів мистецтва, що відкриватимуть світу правдиву інформацію про воєнні злочини російських військових. Відповідно зростає роль культурної дипломатії, яка стає дуже важливою, оскільки культура є основою для ідентичності, відповідно, культурна дипломатія стає одним із інструментом безпеки України.

4. Для дієвої комунікації з іншими країнами вкрай важливою є публічна дипломатія, оскільки саме взаємодія з громадянами інших держав впливає на підтримку України.

5. Освітня дипломатія також стає важливим чинником розповсюдження інформації про гідний рівень освіти в Україні, в тому числі в Університеті Ушинського, що підтверджується академічною мобільністю студентів-політологів до іноземних держав.

6. Численні ініціативи українських митців, першої леді Олени Зеленської, амбасадорів публічної, культурної, освітньої дипломатії спрямовані на залучення іноземних держав, посилення привабливості України в світовому співтоваристві.

7. Орієнтація на розкриття справжніх українських цінностей – свободи, стабільності, сім'ї та досягнення миру – є проявом м'якої сили України, що посилює привабливість України в світі та робить зрозумілою боротьбу українського народу іншим народам.

ЗМІСТ
ВСТУП
ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ
НАПРЯМ 1

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЇХ ПРОЕКЦІЯ НА ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Аксьонова Віра Булава Лілія	ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ ТА ЇЇ ПРОЕКЦІЯ НА ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ, ДУХОВНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ	18
Бабіна Валентина Капацина Алевтіна	УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ: ВИКЛИКИ, ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ	23
Козловська Людмила Івахненко Анастасія	ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ ДЕМОКРАТІЇ ІРЛАНДІЄЮ У ВІДНОШЕННІ БІЖЕНЦІВ ВІД ВІЙНИ З УКРАЇНИ 2022-2025 РР.	29
Каменчук Тетяна Долгов Нікіта	ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМИ ЯК ФУНДАМЕНТ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ	33
Кириченко Євгенія	СТРАТЕГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНОГО ДИСБАЛАНСУ В ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ	37
Малюта Вікторія	СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	40
Малишенко Людмила Голка Яна Пештерєва Ольга	НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО МАЙБУТНЬОГО: ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	43
	СТРАТЕГІЇ КРЕМЛІВСЬКОЇ ШКОЛИ ПЕРЕГОВОРІВ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	47
Приходько Сергій Петраш Ольга	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПЕРШИХ ПОВОЄННИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ:	52

Таргоніна Марія	ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА БЕЗПЕКОВІ ДИЛЕМИ ПРАКТИКИ МЕЙНСТРИМІНГУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ	55
Телелим Ірина	ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ І ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ: СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	59
Чекмарьова Лариса Батяла Анна	ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ПІСЛЯ ЇХ ЗВІЛЬНЕННЯ: НАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	65
Швець Світлана Семенов Євген	СОЦІАЛЬНІ МЕДІА В ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙНАХ: МЕХАНІЗМИ ПОШИРЕННЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОТИДІЇ	70

НАПРЯМ 2

СУЧАСНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Беженар Яків	ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	75
Брик Денис	СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ІДЕОЛОГІЙ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	79
Бутирін Євген Ляшенко Софія	ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У РОЗВ'ЯЗАННІ ПРОБЛЕМИ АЛКОГОЛІЗМУ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ З БОКУ РФ ТА ВВЕДЕННЯ ПРАВОВОГО ПОЛОЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ	84
Волковинська Валерія	ПАТРІОТИЗМ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	89
Левенець Михайло	МОЛОДІЖНІ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ: ВІДНОВЛЕННЯ, ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА	94

Мужеляк Юлія	ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ, ВНЕСОК У ПЕРЕМОГУ І ВІДБУДОВУ ЛІНГВОМАНІПУЛЯЦІЯ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРІ: СТРАТЕГІЇ ТА РИЗИКИ	98
Наумкіна Світлана Уцеховський Максим	КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	101
Хлівнюк Тетяна Варешкіна Марія	ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	106

НАПРЯМ 3

КУЛЬТУРНА ТА ОСВІТНЯ ДИПЛОМАТІЯ ЯК ЧИННИКИ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В СВІТІ

Бондаренко Андрій	КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ: ВІД ІСТОРИЧНИХ ВИТОКІВ ДО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	110
Піскун Катерина	КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ SOFT POWER ДЕРЖАВИ	115

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ

ПОРЯДОК РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

У разі повітряної тривоги кожен учасник призупиняє свою участь з метою забезпечення особистої безпеки.

9.30 – 9.45

ОФІЦІЙНЕ ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ ТА ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ОРГАНІЗАТОРІВ:

Голова оргкомітету конференції – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права С. М. Наумкіна

Координатор конференції – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права С. А. Дмитрашко

Доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права Н. П. Гедікова

Кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права І. І. Проноза

Кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права Т. О. Каменчук

Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права О. В. Полуяктова

СЕКЦІЙНІ ВИСТУПИ ЗА НАПРЯМАМИ КОНФЕРЕНЦІЇ

9.45 – 13.30

Регламент виступів: 15 хвилин

Секція 1

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЇХ ПРОЕКЦІЯ НА ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО ЖИТТЯ ТА ЇЇ ПРОЕКЦІЯ НА ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ, ДУХОВНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

АКСЬОНОВА В. І. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Донецький державний університет внутрішніх справ

БУЛАВА Л. Р. – студентка II курсу, освітня програма «Економічна безпека підприємства», Донецький державний університет внутрішніх справ

УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ: ВИКЛИКИ, ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ

Бабіна В. О. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та права Національного університету «Одеська політехніка»

Капацина А. О. – здобувач вищої освіти, права, Національний університет «Одеська політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛІЗМУ ПОЛІТИЧНИМИ АКТОРАМИ В УМОВАХ КРИЗИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

БАРАНОВ В. Г. – студент 3 курсу спеціальності 052 «Політологія» соціально-гуманітарного факультет, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет»

Науковий керівник – **ПРОНОЗА І. І.**, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук. Університет Ушинського, м. Одеса

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ ДЕМОКРАТІЇ ІРЛАНДІЇ У ВІДНОШЕННІ БІЖЕНЦІВ ВІД ВІЙНИ З УКРАЇНИ 2022-2025 РР.

ІВАХНЕНКО А. Д. – студентка 2 курсу спеціальності 052 «Політологія», соціально-гуманітарного факультету, університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник – **КОЗЛОВСЬКА Л. В.**, кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМИ ЯК ФУНДАМЕНТ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Каменчук Т. О. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

Долгов М. О. – студент 4 курсу спеціальності 051 «Політологія», Університет Ушинського, м. Одеса

СТРАТЕГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНОГО ДИСБАЛАНСУ В ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ

Кириченко Є. В. – студентка 4 курсу спеціальності 052 «Політологія»
Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Проноза І. І.**, доцент, кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук і права Університет Ушинського, м. Одеса

НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО МАЙБУТНЬОГО: ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Малишенко Л. О. – кандидат політичних наук, доцент, Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

Голка Я. Р. – студентка 2 курсу, гр. ФК 6823, Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

СТРАТЕГІЇ КРЕМЛІВСЬКОЇ ШКОЛИ ПЕРЕГОВОРІВ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Пештерєва О. Я., студентка 3 курсу спеціальності 052 «Політологія»
Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Дмитрашко С. А.**, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПЕРШИХ ПОВОЄННИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА БЕЗПЕКОВІ ДИЛЕМИ

Приходько С. М. – кандидат політичних наук, доцент доцент кафедри політології, історії і філософії Полтавського державного аграрного університету

Петраш О. – 4 курс бакалаврський рівень спеціальність 052 Політологія,
Полтавський державний аграрний університет

ПРАКТИКИ ГЕНДЕРНОГО МЕЙНСТРИМІНГУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

Таргоніна М. М. – магістрантка 1 курсу магістратури спеціальності 052 «Політологія» Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Музиченко Г. В.**, професор., доктор політичних наук, проректор з наукової роботи Університету Ушинського, м. Одеса

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ І ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ: СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Телелим І. В. – кандидат політичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін ФПФОДР, Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ПІСЛЯ ЇХ ЗВІЛЬНЕННЯ: НАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Чекмарьова Л. Ю. – кандидат юридичних наук, викладачка кафедри політичних наук і права Університету Ушинського, м. Одеса

Батяла А. – здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти , спеціальність 081 Право, Університет Ушинського, м. Одеса

СОЦІАЛЬНІ МЕДІА В ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙНАХ: МЕХАНІЗМИ ПОШИРЕННЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОТИДІЇ

Швець С. Л. – кандидат політичних наук, старший викладач кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

Семенов Є. – магістрант 1 курсу магістратури спеціальності 052 Політологія, Університет Ушинського, м. Одеса

СЕКЦІЯ 2**СУЧАСНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ****ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Беженар Я. О. – магістр 1 курсу спеціальності «Політологія»,
Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Проноза І. І.**, кандидат політичних наук, доцент, доцент
кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ
ІДЕОЛОГІЙ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ**

Брик Д. В. – магістр 1 курсу спеціальності «Політологія», Університет
Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Проноза І. І.**, кандидат політичних наук, доцент, доцент
кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У
РОЗВ'ЯЗАННІ ПРОБЛЕМИ АЛКОЛОГІЗМУ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ
ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ З БОКУ РФ ТА ВВЕДЕННЯ ПРАВОВОГО
ПОЛОЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ**

БУТИРІН Є. О. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри політичних
наук та права навчального закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Ляшенко С. Е. – студентка 1 курсу спеціальності «Політологія» Університет
Ушинського, м. Одеса

ПАТРІОТИЗМ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

ВОЛКОВИНСЬКА В. О. – студентка 4 курсу спеціальності 052 «Політологія» факультету соціології та управління, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Науковий керівник: **ГОРЛО Н. В.** – доктор політичних наук, професор кафедри політології Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА ТРЕТІЙ РІК ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

ЛЕВЕНЕЦЬ М. Ю. – студент 1 курсу магістратури спеціальності 052 «Політологія», Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **С. М. Наумкіна**, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права Університет Ушинського, м. Одеса

ЛІНГВОМАНІПУЛЯЦІЯ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРІ: СТРАТЕГІЇ ТА РИЗИКИ

Мужеляк Ю. – здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю «Політологія», Університет Ушинського, м. Одеса

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

НАУМКІНА С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

УЦЕХОВСЬКИЙ М. Ю. – студент 3 курсу спеціальності «Політологія», Університет Ушинського, м. Одеса

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Хлівнюк Т. П. – кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Варешкіна М. І. – магістрантка I курсу магістратури за спеціальністю 231 Соціальна робота Факультету психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова

СЕКЦІЯ 3 КУЛЬТУРНА ТА ОСВІТНЯ ДИПЛОМАТІЯ ЯК ЧИННИКИ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В СВІТІ

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ: ВІД ІСТОРИЧНИХ ВИТОКІВ ДО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Бондаренко А. С. – курсант 201 взводу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Телелим І. В.**, кандидат політичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін ФПФОДРНПУ Одеського державного університету внутрішніх справ

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ SOFT POWER ДЕРЖАВИ

Піскун К. С. – студентка 4 курсу спеціальності 052 «Політологія» соціально-гуманітарного факультету, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Дмитрашко С. А.** – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

НАПРЯМ 1**ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЇХ ПРОЕКЦІЯ НА ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ
ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ****ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ ТА ЇЇ ПРОЕКЦІЯ НА
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ, ДУХОВНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ
ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ****Віра АКСЬОНОВА**

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Донецький державний університет внутрішніх справ

Лілія БУЛАВА

студентка II курсу, освітня програма
«Економічна безпека підприємства»
державний університет внутрішніх справ

Життя людства на зламі тисячоліть трансформується та стає глобалізованим. Підґрунтям цих процесів виступає глобальність як характерна та загальна риса людського буття. Початок ХХІ століття – це час загального зростання масштабів людських перетворень, що мають глобальний характер, стають значимими подіями життя всього людства. Економічною основою глобалізації є зростання масштабів предметної діяльності людини. Охоплення всіх континентів і країн світу – це специфічні риси сучасного виробництва. Доступність транспортних засобів, активна діяльність засобів масових комунікацій, інноваційної інформації зближують народи, миттєво здійснюють співпричетність кожного до світових новин та важливих справ. Маємо підкреслити, що глобалізація увійшла у життя людства досить парадоксальним чином. У ХХ – ХХІ століттях людство зіштовхнулося з такими негативними та трагічними явищами, як світові, гібридні

та локальні війни, етничні конфлікти, геноцид, тероризм, пандемія, загроза екологічного самознищення, яка впритул підійшла до останньої риси атомного самогубства. Драматичність людського буття показує, що світ землян є єдиним та унікальним. Проблеми глобалізації життя у XXI столітті свідчать про універсальність людської сутності, безмежність здатностей людини, (насамперед, мається на увазі свідомість і трудова діяльність), що з'явилися найважливішими джерелами глобальних процесів XX–XXI століть [3]. Економічне зростання і матеріальний добробут західного суспільства, соціальний мир і гармонію в ньому, добробут (високий рівень життя людей) у розвинутих країнах сьогодні забезпечують всі класи й соціальні прошарки. Соціокультурні трансформації, послідовний розвиток демократизму й культурно-гуманістичних традицій, безперестанне обмеження нецивілізованих корупційних дій працівників державного апарату та егоїстичних «апетитів» роботодавців й корпоративних привілей менеджерів міжнародних корпорацій, толерантність та конвенціоналізм, рішучий поворот до пріоритету спільного інтересу усіх членів суспільства, безустанний пошук форм соціального консенсусу, його збереження й розвиток – визначальні риси суспільно-громадянського життя стран Західної Європи на зламі тисячоліть [4]. Людина наприкінці XX – спочатку XXI століття живе більш комфортно, стає більш захищеною у соціальному плані, більш активною у політичному житті. В цілому ж вона стає – вільним і творчим суб'єктом громадянського суспільства. Ці досягнення мають загальнолюдський характер та впливають на політико-правові, духовні та соціально-економічні процеси в Україні.

Якщо казати про економічні, соціальні й політичні процеси XX–XXI століть в Україні та світі, специфіку й наслідки проявів їх головних тенденцій, здається, що для осмислення цих подій час ще не прийшов: дуже він складний, суперечливий, не схожий на все те, що людство переживало у своїй історії колись раніше. Крім того, всі ми ще занадто занурені в цей світ, що заважає дистанціюватися від нього, щоб оглянути його загальну панораму, відокремити істотне від тимчасового. Розуміючи

всю уразливість подібних намірів, все ж спробуємо окреслити деякі контури історії людства у XX-XXI століттях. В економічній сфері відбулися величезні позитивні зміни, своєрідним центром яких з'явилася науково-технічна революція, реальне й масштабне перетворення науки в безпосередню продуктивну силу. Кібернетизація, комп'ютеризація, інформатизація, поява принципово нових технологій стали реальністю суспільного виробництва. У XX-XXI століттях лідерство в суспільному виробництві перейшло до духовної сфери: саме людський інтелект (його можливості) перетворився у фактор, що визначає масштаби, динамізм, загальний вигляд сучасного суспільства. На підґрунті цих змін різко зростає сукупне матеріальне й духовне багатство людства. У багатьох регіонах світу склалися суспільства, що забезпечують високі стандарти споживання, комфорту, послуг. Зрушення у суспільному виробництві органічно включають до себе людину-творця й вимагають більш повного використання її креативних, індивідуально-особистісних якостей. У сфері соціальних змін можна відзначити три найважливіших фактори:

По-перше, розвиток людства як соціальної спільності, охоплює увесь світ. Людство як соціальна цілісність, існувало завжди. Але, природно, що на різних етапах історії воно було неоднаковим, відрізнялося тим або іншим ступенем розвиненості інтегральних соціальних зв'язків. XX–XXI століття з'явилися тим етапом всесвітньої історії, коли узи, що зв'язують людство, істотно зміцніли, конкретизувалися та структурувалися: розвилася «почуття ліктя», відчуття загальної долі, відповідальності за наслідки свого перебування на однієї планеті – Земля. Зростає взаємозалежність людства в цілому й кожній індивідуальній долі окремо, що проявляється не тільки в сфері розумової рефлексії, але і у конкретному колі повсякденних, реально-життєвих інтересів [1].

По-друге, у XXI столітті напрямок соціального розвитку усе більше зміщується від соціально-класових спільнот, що довгий час володіли величезною соціально-регулятивною силою, яка підминала під себе окрему людину, до більш

динамічних спільнот. Саме цей шар соціальних зв'язків і відносин, становить соціальне середовище буття людини ХХ-ХХІ століття. Зростають можливості індивідуально-особистісного вибору людиною близької й комфортної соціальної спільноти.

По-третє, ХХ-ХХІ століття ознаменувалося величезними змінами у сфері етнонаціональних відносин. З одного боку, була остаточно ліквідована колоніальна система гноблення й поневолення багатьох народів, націй і рас. З іншого, ХХ століття, особливо його останні десятиліття, відзначені спалахами націоналізму, етноконфліктами. З погляду соціальної еволюції, ХХ-ХХІ століття представляє картину строкату й суперечливу. Одні соціальні організми зміцнилися й розквітнули, інші – сходять із історичної арени, одні соціальні протиріччя явно зм'якшуються, наприклад, класові, але інші, такі, як національні, навпаки, загострюються [2].

У політичній сфері в ХХ-ХХІ століття також спостерігалися неоднозначні й суперечливі процеси. Зв'язок людських мас із політикою розвивається ніби по двох протилежних, але насправді – взаємозалежних руслах. З одного боку, людина ніби більше дистанціюється від політики, визначає чітку грань між своїм життям, власними інтересами й сферою втручання держави та інших політичних інститутів у приватну сферу. З іншого боку, саме із цієї дистанції, зміцнившись у власних економічних, соціальних основах, людина все активніше цікавиться політикою, впливає на неї, вимагає, щоб політики ще більше враховували її інтереси й адекватно та своєчасно реагували на їх задоволення, тобто людина свідомо стає суб'єктом політичного життя і виявляє готовність здійснювати власний вибір. Тому проблема прав і свобод людини у ХХ-ХХІ століттях має особливе значення під час розквіту цінностей класичної демократії, багатопартійності. Демократія залишається еталоном політичного життя, на який орієнтується переважна більшість країн світу і саме її цінності та пріоритети визначають світові перспективи політичної еволюції ХХІ століття. Разом з тим, політична історія ХХ-

XXI століття відзначена й спалахами трансгуманізму, авторитаризму, тоталітаризму, реакційної диктатури, що втілилися у фашистському режимі Італії, соціал-нацизму Німеччини, сталінському реакційному та путінському агресивно-мілітаристськоу режимі. Тоталітаризм базувався на придушенні людських прав і свобод, органічному неприйнятті цінності людського життя, індивідуальності. Тоталітарні режими XX-XXI століть знов змусили людство згадати про самі похмурі сторінки своєї політичної історії. Антигуманність тоталітарних режимів закономірно привела до їхнього краху. Однак, історики, політологи, соціальні філософи XXI століття мають прикласти чимало зусиль, щоб зрозуміти, чому в XX столітті поряд з явним прогресом загальнолюдських цінностей гуманізму, демократії та толерантності, виникли тоталітарні режими, з яких причин вони найчастіше паразитували на самих прогресивних соціальних ідеях, а маси людей тривалий час слухняно та безропотно слідували за диктаторами.

XXI століття не ознаменувалося фундаментальними зрушеннями в сфері гуманітарного знання та духовної культури. Тільки в галузі наукового пізнання – цей час можна охарактеризувати як революційний прорив. Але при всій значимості науки і техніки, вони не можуть підмінити соціокультурний простір духовного життя людства – сфери творчості, мистецтва, філософії, пошуки релігійних цінностей.

Люди Землі єдині як інтелектуальна цілісність. Природа Розуму (при всій її історичності) єдина у всіх народів і індивідів, які відрізняються за іншими культурно-історичними ознаками. Наявність логіки потребує від Розуму визнання наявності Людства та необхідності забезпечення безпеки його проживання на Землі.

Список використаних джерел

1. Аксьонова В. Соціокультурні засади трансформації ціннісної сфери життєдіяльності людства в умовах глобалізації. *Південноукраїнські наукові студії* : програма та матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції

студентів та молодих вчених (м. Одеса, 04–05 грудня 2023 р.) Одеса, 2024. С. 41–45.

2. Аксьонова В. Світоглядні основи української національної ідентичності. *Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції*: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Кропивницький, 26 квітня 2024 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2024. С. 32–35.

3. Ткачук Л. М. Геополітичний вимір міжнародного туризму. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід*: Матеріали ювілейної X Міжнародної наукової конференції, 2016 р. Львів, 2016 р. С.409 – 414.

4. Циганій С. О. Формування культури професійно-правового спілкування в майбутніх юристів у процесі фахової підготовки: дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. авіац. ун-т. Київ, 2017. С. 60–76.

УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ: ВИКЛИКИ, ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ

Валентина БАБІНА

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національного університету «Одеська політехніка»

Алевтіна КАПАЦИНА

здобувач вищої освіти, спеціальність – Право,
національний університет «Одеська політехніка»

Геополітичне становище України, розташованої на перетині цивілізаційних, економічних та безпекових інтересів, історично визначало її складний шлях до утвердження власної державності та суб'єктності. Протягом століть українські

землі були ареною боротьби між потужними імперіями та геополітичними центрами. Однак, повномасштабне вторгнення Російської Федерації у лютому 2022 року стало не просто черговим випробуванням, а фундаментальним поворотним моментом, який кардинально змінив не лише долю України, але й архітектуру європейської та глобальної безпеки. Ця війна оголила кризу міжнародного права, продемонструвала межі впливу міжнародних організацій та прискорила переформатування глобального порядку. Україна, завдяки героїчному опору свого народу та Збройних Сил, перетворилася з об'єкта геополітичної гри на активного та впливового актора, який не лише захищає власний суверенітет, але й відстоює фундаментальні принципи демократії та міжнародного права, впливаючи на формування нової геополітичної реальності [1; 2, с. 11-15]. Ці тези мають на меті проаналізувати ключові аспекти сучасного геополітичного становища України, її відносини з основними глобальними та регіональними гравцями, стратегічні пріоритети та перспективи у світі, що зазнає глибоких трансформацій.

Агресія Російської Федерації проти України є кульмінацією її довготривалої політики, спрямованої на відновлення імперського впливу та ревізію світового порядку, що склався після "холодної війни". Кремль розглядає незалежну, демократичну та євроатлантично орієнтовану Україну як екзистенційну загрозу власному авторитарному режиму та геополітичним амбіціям [3]. Стратегічні цілі Росії – знищення української державності, недопущення розширення НАТО та утвердження власної домінації у Східній Європі – зазнали краху завдяки стійкості України та безпрецедентній підтримці з боку міжнародних партнерів.

Наслідки цієї війни мають глобальний вимір. По-перше, вона призвела до консолідації Заходу та відродження ролі НАТО як ключового безпекового альянсу в Європі. По-друге, війна спровокувала масштабні санкції проти Росії, що серйозно вдарили по її економіці та технологічному розвитку, хоча й не призвели до негайного припинення агресії. По-третє, вона загострила глобальні проблеми, такі як енергетична та продовольча безпека, продемонструвавши вразливість світових

ринків та логістичних ланцюгів. По-четверте, війна посилила дискусії про необхідність реформування міжнародних інституцій, зокрема Ради Безпеки ООН, яка виявилася неспроможною ефективно реагувати на агресію з боку свого постійного члена [4; 5]. Для України ж війна стала каталізатором остаточного розриву з «руським миром» та утвердження власної національної та політичної ідентичності, а також прискорила її рух до європейської та євроатлантичної спільноти.

Стратегічний курс на членство в Європейському Союзі та НАТО, закріплений у Конституції України та підтверджений у Стратегії зовнішньополітичної діяльності, залишається непохитним пріоритетом. Повномасштабна агресія лише посилила усвідомлення того, що повноцінна інтеграція до цих структур є єдиною надійною гарантією довгострокової безпеки та сталого розвитку України.

Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС у 2022 році стало історичним рішенням, що визнало європейські прагнення українського народу та його відданість демократичним цінностям. Попри війну, Україна продовжує впроваджувати необхідні реформи, адаптуючи своє законодавство до норм ЄС, зокрема у сферах верховенства права, боротьби з корупцією та деолігархізації. Процес вступу (станом на травень 2025 року) є складним і вимагатиме значних зусиль, але він є чітким геополітичним маркером європейського майбутнього України. Щодо НАТО, то хоча повноцінне членство під час активної фази війни залишається складним питанням, співпраця з Альянсом вийшла на безпрецедентний рівень. Україна де-факто стала східним флангом НАТО, активно впроваджуючи стандарти Альянсу та отримуючи масштабну військову допомогу. Важливим кроком стало скасування вимоги щодо Плану дій щодо членства (ПДЧ) та створення Ради Україна-НАТО. На тлі очікування членства, Україна активно укладає двосторонні безпекові угоди з ключовими партнерами (Велика Британія, Німеччина, Франція та ін.), що слугують проміжними гарантіями безпеки.

Ключовим стратегічним партнером України залишаються Сполучені Штати Америки. Вашингтон надає найбільшу військову, фінансову та політичну підтримку, відіграючи провідну роль у консолідації міжнародної коаліції на підтримку України. Водночас, внутрішньополітичні процеси в США можуть впливати на стабільність цієї підтримки, що ставить перед українською дипломатією завдання розбудови стійких двопартійних відносин [6].

Важливу роль відіграють європейські союзники. Країни Балтії та Польща демонструють максимальну підтримку та розуміння екзистенційних загроз з боку Росії. Велика Британія залишається одним із лідерів у військовій допомозі та просуванні жорсткої лінії щодо РФ. Німеччина та Франція, пройшовши складний шлях переосмислення своєї політики щодо Росії, значно посилили свою підтримку України, хоча їхні підходи іноді відрізняються прагненням зберегти певну роль у майбутньому діалозі з Москвою [7, с. 50-59].

Геополітичне позиціонування України не обмежується євроатлантичним вектором. Київ активно працює над розбудовою відносин з іншими впливовими центрами сили та регіонами. Особливу увагу привертає позиція Китаю. Пекін офіційно дотримується позиції нейтралітету, закликаючи до мирного врегулювання, однак його «безмежне партнерство» з Росією та антиамериканська риторика викликають занепокоєння. Україна намагається вести діалог з Китаєм, наголошуючи на важливості територіальної цілісності та залучаючи його до обговорення Української Формули миру, водночас усвідомлюючи обмеженість його потенціалу як неупередженого посередника [8].

Важливим напрямом української дипломатії стала активізація роботи з країнами Глобального Півдня (Африка, Азія, Латинська Америка). Україна прагне донести свою правду про війну, протидіяти російській пропаганді та заручитися їхньою підтримкою в міжнародних організаціях. Питання продовольчої безпеки, де Україна є одним із ключових глобальних гравців, стало важливим інструментом цієї дипломатії, незважаючи на спроби Росії блокувати український експорт [9].

Окреме значення має Чорноморський регіон. Чорне море є ареною прямого військового протистояння та боротьби за свободу судноплавства. Україна, завдяки інноваційним військовим рішенням, змогла значно обмежити можливості російського Чорноморського флоту та частково відновити експортні маршрути. Безпека в Чорному морі є не лише питанням українських інтересів, але й ключовим елементом регіональної та глобальної стабільності. Україна прагне до посилення співпраці з іншими чорноморськими країнами-членами НАТО (Туреччина, Румунія, Болгарія) для забезпечення безпеки в регіоні [10].

Україна також активно використовує майданчики міжнародних організацій для просування своїх інтересів, фіксації злочинів РФ та притягнення агресора до відповідальності. Вона виступає за реформування ООН та інших структур для підвищення їхньої ефективності у запобіганні та реагуванні на агресію.

Відтак, повномасштабна війна стала трагічним, але водночас і потужним каталізатором для кристалізації геополітичної ідентичності України. Відбувся остаточний розрив з пострадянським минулим та утвердився незворотний курс на інтеграцію до європейської та євроатлантичної спільноти. Україна довела свою стійкість та здатність не лише захищатися, але й впливати на глобальний порядок денний, утверджуючи свою геополітичну суб'єктність.

Проте попереду залишаються значні виклики. Головним завданням є досягнення перемоги та відновлення територіальної цілісності в міжнародно визнаних кордонах. Не менш амбітним завданням є післявоєнне відновлення та модернізація країни, що потребуватиме колосальних ресурсів, прозорого управління та міжнародної підтримки. Побудова надійної та довгострокової системи безпеки – через членство в НАТО та/або систему двосторонніх угод – є критично важливою для запобігання майбутній агресії. Україна має потенціал стати не лише повноправним членом європейської родини, але й одним із ключових елементів нової, більш стійкої та справедливої архітектури європейської та глобальної безпеки. Її досвід боротьби за свободу та демократію, її військовий

потенціал та стійкість її суспільства є цінним активом для вільного світу. Подальший шлях України в геополітичному просторі залежатиме як від її власних зусиль у зміцненні державності, економіки та демократії, так і від єдності та рішучості її міжнародних партнерів у підтримці її суверенітету та європейського майбутнього.

Список використаних джерел

1. Гай-Нижник П. П. Російсько-українська війна (2014–2025 рр.): причини, перебіг, наслідки та геополітичний контекст. *Українознавство*. 2024. № 1(90). С. 135–151.
2. Кулеба Д. Війна за реальність: як перемагати у світі фейків, правд і спільнот. Київ: Книголав, 2022. 352 с.
3. Ткачук А. Геополітичні амбіції Росії та їх вплив на безпеку Східної Європи. *Політичні дослідження*. 2023. № 2(15). С. 65–78.
4. Тодоров І. Я. ООН в умовах російської агресії проти України: виклики та перспективи реформування. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2023. № 1 (13). С. 48–56.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: Указ Президента України від 26.08.2021 р. № 448/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-39801>
6. Pifer, S. The U.S. and Ukraine: Enduring Partnership amid Challenges. Brookings Institution Report. Washington D.C., 2024.
7. Ковальчук О. Трансформація політики Німеччини та Франції щодо України після 24 лютого 2022 року. *Зовнішні справи*. 2023. № 4. С. 50–59.
8. Дубовик В. Позиція Китаю щодо російсько-української війни: між нейтралітетом та підтримкою агресора. *Український щорічник міжнародного права*. 2023. Т. 5. С. 98–110.

9. Центр близькосхідних досліджень (AMES). *Україна та Глобальний Південь: нові горизонти дипломатії. Аналітична записка*. Київ, 2024.
10. Войтенко Т. В. Чорноморська безпека після 2022 року: нові реалії та стратегії для України. *Стратегічні пріоритети*. 2023. № 3(68). С. 115–125.

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ ДЕМОКРАТІЇ ІРЛАНДІЄЮ У ВІДНОШЕННІ БІЖЕНЦІВ ВІД ВІЙНИ З УКРАЇНИ 2022-2025 рр.

Людмила КОЗЛОВСЬКА,

кандидат політичних наук, доцент

кафедри політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

Анастасія ІВАХНЕНКО,

студентка 2 курсу спеціальності 052

«Політологія», Університет Ушинського,

Вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року спричинило одну з наймасштабніших гуманітарних криз у Європі після Другої світової війни. Внаслідок бойових дій мільйони українців були змушені залишити свої домівки, шукаючи безпеки за кордоном [4, с.62]. Однією з країн, яка відкрила двері для біженців, стала Ірландія. Як член Європейського Союзу, Ірландія взяла на себе зобов'язання захисту базових прав людини, свободи пересування, недискримінації та поваги до гідності кожної особи, що є фундаментальними принципами сучасної ліберальної демократії [6, с.118]. Ця ситуація стала предметом дослідження у рамках сучасної політології, яка аналізує, наскільки ефективно демократичні системи функціонують у кризових умовах [5, с.111]. В цьому напрямку увага політологів фокусується на тому, як держави втілюють задекларовані цінності на

практиці, зокрема в контексті захисту вразливих соціальних груп – біженців [7, с. 246]. Особливої уваги заслуговує Ірландія, як член ЄС, яка забезпечує дотримання демократичних принципів щодо українських мігрантів в умовах масштабної гуманітарної відповідальності. З початку агресії рф в Україну 24.02.2022 р. ЄС активував Директиву про тимчасовий захист 2001/55/ЄС, яка забезпечила українським громадянам право на перебування, працю, освіту, медичну допомогу та соціальні послуги на території країн-членів [2]. Ірландія не лише приєдналася до імплементації цієї директиви, а й продемонструвала ініціативу у прискоренні процедур реєстрації та адаптації [3]. Українці-біженці від війни з рф в Ірландії отримали PPS-номер (ідентифікаційний код), соціальну допомогу, доступ до медичних послуг та освіти без необхідності проходити складну процедуру надання притулку. Такий підхід відповідає класичним ліберально-демократичним принципам, сформульованим у працях Джона Локка, Джона Стюарта Мілля, теоретика демократії Девіда Хелда, ірландського політолога Майкла Кітінга, роботи яких склали джерелознавчу базу дослідження [5; 6]. Принципи класичної ліберальної демократії включають повагу до особистої свободи, рівність перед законом, гуманізм та обов'язок держави захищати гідність кожної людини, незалежно від громадянства. У випадку з українськими біженцями від війни 2022-2025 рр. Ірландія засвідчила, що демократична держава має діяти не лише згідно з правовими нормами, а й моральними принципами відкритості й солідарності [6, с. 98]. Практичним втіленням цих положень в Ірландії стали тимчасові центри розміщення мігрантів-біженців, забезпечено їх харчування, медичне страхування, доступ до освіти та адаптативних курсів англійської мови [7, с. 258]. Попри навантаження на систему соціального забезпечення, держава намагається зберегти баланс між потребами біженців і ресурсами ірландського суспільства. Це є свідченням інституційної спроможності демократії, що особливо цінується в сучасній політичній науці. Але ліберальна демократія має не тільки забезпечувати базові права, а й має створювати умови для участі в суспільно-

політичному житті [1, с.202]. Хоча українці-біженці від війни з РФ мають обмежені політичні права в Ірландії, як приймаючій країні ЄС (відповідно до Директиви про тимчасовий захист 2001/55/ЄС), вони беруть активну участь у громадських ініціативах, культурних та соціально-політичних заходах, допомагають волонтерським та гуманітарним об'єднанням і місіям [7, с.252]. Це сприяє деліберативній демократії, що базується на діалозі між владою та громадянським суспільством [5, с. 224]. В умовах війни РФ в Україні, в Ірландії, попри загальний позитивний фон в соціально-політичній сфері в ракурсі стану відносин між місцевими громадянами – ірландцями, органами державної влади назагал та прибулими мігрантами з України, існують певні виклики [7, с. 259]. Передусім – житлова криза. Ірландія тривалий час стикається з нестачею житла, а поява десятків тисяч українських мігрантів-біженців ускладнює ситуацію. Це спричиняє напруження в окремих громадах, протестні настрої та прояви ксенофобії. Так як демократія – це не лише прийняття рішень більшістю, а й захист прав меншості та збереження соціально-політичної злагоди, то завдання органів державної влади та управління Ірландії впровадити ефективні комунікаційні стратегії, пояснити громадянам цінність солідарності, а також знайти баланс між інтересами місцевого населення та біженцями від війни з України. Влада та громадянське суспільство Ірландії розуміють, що реальна інтеграція українців потребує тривалого часу та ресурсів. Хоч Ірландія на державному рівні забезпечує стартові умови, проте питання культурної адаптації, професійної реалізації та психосоціальної підтримки залишаються відкритими. Ці виклики типові для країн, які діють у межах ліберальної моделі з високим рівнем інклюзії [5, с. 320]. Отже, випробування, що постало перед Ірландією у зв'язку з війною в Україні 2022-2025 рр., стало тестом на здатність демократичної держави діяти відповідно до задекларованих цінностей у кризових обставинах. Ірландія змогла реалізувати основи ліберальної демократії – правову рівність, інклюзію, захист гідності та відкритість до діалогу. Водночас, виявлені труднощі свідчать про необхідність постійного вдосконалення інституцій,

збереження соціальної єдності та глибшої інтеграції політик, що враховують реалії сучасної мобільності та багатокультурності.

Список використаних джерел:

1. Бжезінський Зб. Велика шахівниця; пер. Олена Фешовець. Харків : Фабула, 2018. 288 с.
2. Директива Ради 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у випадку масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийняття таких осіб та розподілу наслідків такого прийому. *Рада Європейського Союзу*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:00>
3. Радою ЄС ухвалено рішення про активацію дії Директиви для українців/ Council Implementing Decision(EU) 2022/382,2022,04.04 *Рада Європейського Союзу*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU22006>
4. Сімахова А., Церковний І. Міграційні процеси в Україні в роки війни: соціальний аспект. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 4.(102 С.61-64. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102))
5. Held D. Models of Democracy. Cambridge UK: Polity Press, 1978, 408 p.
6. Keating M. Multinational Democracy: Stateless Nations in the Post-Sovereignty Era. [Oxford University Press](#), 2001, 212 p.
7. Kozlovska L., Voropay S., Moroz V. Migrants in international relations: the practice of social development in Ukraine and the reseiving countries of the EU in the light of the course and consequences of Russian aggression // колективна монографія «Міжнародне співтовариство та Україна в процесах економічного та цивілізаційного поступу: актуальні економіко-технологічні, ресурсні, інституціональні, безпекові та соціогуманітарні проблеми», м. Рига, Латвія, 2024, с. -261

ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМИ ЯК ФУНДАМЕНТ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Тетяна КАМЕНЧУК

кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних наук і права
Університету Ушинського, м. Одеса

Нікіта ДОЛГОВ

Студент 4 курсу, спеціальність Політологія,
Університет Ушинського, м. Одеса

Політична та правова системи є несучими конструкціями будь-якої сучасної держави, визначаючи її стійкість, ефективність та здатність відповідати на внутрішні та зовнішні виклики. Для України, яка проходить через період найважчих випробувань у своїй новітній історії – повномасштабну війну та процес глибоких соціально-економічних трансформацій – аналіз сучасного стану та визначення напрямів розвитку цих систем є критично важливим. Фундамент української державності, закладений Конституцією та розвинений протягом понад 30 років незалежності, зазнає безпрецедентного тиску, але водночас демонструє значну життєздатність та потенціал до подальшого вдосконалення. Метою цих тез є визначення поточного стану політичної та правової систем України та окреслення ключових векторів їх розвитку.

Політична система України, визначена як президентсько-парламентська республіка [1], в умовах воєнного стану (запровадженого у 2022 році) функціонує в особливому режимі. Воєнний стан об'єктивно призвів до посилення ролі виконавчої влади, зокрема Президента як Верховного Головнокомандувача та Ставки ВГК. Це створює виклики для системи стримувань і противаг, хоча Верховна Рада

продовжує виконувати свої законодавчі та контрольні функції [2], демонструючи здатність ухвалювати необхідні для оборони та життєдіяльності держави закони, ратифікувати міжнародні угоди. Водночас, обмежується політична конкуренція та публічність парламентських процесів.

Кабінет Міністрів працює в режимі оперативного реагування на виклики війни, забезпечуючи функціонування економіки та соціальної сфери. Продовжується реформа державного управління, хоча її темпи уповільнилися.

Реформа децентралізації довела свою ефективність, ставши опорою стійкості держави на місцях. Органи місцевого самоврядування взяли на себе значну частину відповідальності за життєзабезпечення громад та допомогу ЗСУ, хоча їх взаємодія з військовими адміністраціями потребує вдосконалення [3].

Велике значення набуло громадянське суспільство, залишаючись одним із найпотужніших акторів, забезпечуючи волонтерську підтримку армії, допомогу постраждалим, здійснюючи громадський контроль та адвокацію реформ.

Щодо правової системи, що ґрунтується на принципі верховенства права, то вона також зазнала суттєвих змін та викликів. Так, Конституція залишається основою, але її дія частково обмежена в умовах воєнного стану, зокрема щодо певних прав і свобод людини [2]. Діяльність Конституційного Суду є важливою для збереження конституційного ладу. Судова система продовжує функціонувати, хоча і з певними труднощами (безпекові ризики, руйнування судів, кадрові проблеми). Продовжується судова реформа, зокрема перезавантаження Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів, що є ключовим для підвищення довіри до суду [4].

Правоохоронні органи та прокуратура зосереджені на розслідуванні воєнних злочинів та злочинів проти основ національної безпеки, що потребує нових підходів та міжнародної співпраці. Актуальним є питання створення механізмів перехідного правосуддя.

НАБУ, САП, ВАКС та НАЗК продовжують свою роботу, яка є критично важливою для євроінтеграції та довіри партнерів. Їхня незалежність та ефективність залишаються пріоритетом. Створено значний масив законодавства, що регулює питання оборони, мобілізації, економічної діяльності та соціального захисту в умовах війни.

Після завершення війни та скасування воєнного стану політична система потребуватиме відновлення повноцінного функціонування та подальшого розвитку, а саме: проведення вільних та чесних виборів на всіх рівнях; посилення парламентаризму та підвищення ролі Верховної Ради у формуванні політики та здійсненні контролю; реформа політичних партій, підвищення прозорості фінансування та внутрішньопартійної демократії; поглиблення децентралізації – передача більших повноважень та ресурсів на місця; розвиток цифрової демократії, розширення інструментів участі громадян у прийнятті рішень.

Щодо напрямів подальшого розвитку правової системи, то, перш за все,

Цей розвиток має бути спрямований на утвердження верховенства права та євроінтеграцію: забезпечення реальної незалежності, доброчесності та професійності суддів; підвищення якості законодавства, забезпечення його неухильного виконання всіма суб'єктами; посилення інституційної спроможності антикорупційних органів, забезпечення невідворотності покарання [5; 6]; розробка та імплементація механізмів для подолання наслідків війни, включаючи притягнення винних до відповідальності, репарації та заходи з примирення; подальша гармонізація з правом ЄС; підвищення правової свідомості громадян [7; 8].

Таким чином, політична та правова системи України продемонстрували надзвичайну стійкість в умовах повномасштабної війни. Вони стали фундаментом, що дозволив державі вистояти та продовжувати боротьбу за своє майбутнє. Однак, існуючі виклики та завдання євроінтеграції вимагають подальшого розвитку та вдосконалення цих систем. Побудова сильної, демократичної, правової держави, де

політичні інститути є підзвітними та ефективними, а правова система забезпечує справедливість та захист для кожного, є ключовою передумовою для сталого розвитку та процвітання України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії. Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. 30. Ст. 141. (З останніми змінами та доповненнями).
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250. (Зі змінами з урахуванням змін та практики застосування під час повномасштабної агресії 2022-2025 рр.).
3. Центр політико-правових реформ (ЦППР). (2024). Децентралізація під тиском: Функціонування місцевого самоврядування та військових адміністрацій в умовах воєнного стану. Аналітичний звіт. Київ: ЦППР. 112 с.
4. Фондація DEJURE. (Лютий 2025). Моніторинг судової реформи: Оцінка роботи Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів за 2024 рік. Аналітична доповідь. Київ: Фондація DEJURE. 78 с.
5. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). (Березень 2025). Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2024 році. Київ: НАЗК. 350 с.
6. Transparency International Ukraine. (Січень 2025). Індекс сприйняття корупції (CPI) 2024: Позиції України та глобальні тенденції. Прес-реліз та аналітичні матеріали. Київ: TI Ukraine.
7. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. (Квітень 2025). Щорічна доповідь про стан дотримання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2024 році. Київ. 480 с. (Офіційний звіт Омбудсмена).

8. Центр Разумкова. (Травень 2025). Політична система України в умовах війни та повоєнної трансформації: Оцінки та прогнози. Соціологічне дослідження та аналітична доповідь. Київ: Центр Разумкова. 95 с.

СТРАТЕГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНОГО ДИСБАЛАНСУ В ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ

Євгенія КИРИЧЕНКО

студентка 4 курсу спеціальності 052 «Політологія»

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Інна ПРОНОЗА,

кандидат політичних наук, доцент,

Університет Ушинського, м. Одеса

Гендерний дисбаланс у політиці залишається актуальною проблемою в Україні, що відображає ширші виклики, пов'язані з гендерною рівністю, політичним представництвом та демократичним врядуванням.

Україна досягла поступового прогресу у збільшенні представництва жінок у політиці, але виклики залишаються. Станом на 2024 р. жінки займають лише 21% місць у Верховній Раді, що нижче середньоєвропейського показника у 33,9% [1]. Жінки займають менше 30% посад у місцевих радах [2]. Кількість жінок на міністерських посадах залишається низькою, а в таких ключових секторах, як оборона та фінанси, домінують чоловіки. Політичне лідерство у переважній більшості належить чоловікам. Основні бар'єри для політичної участі жінок в Україні: культурні та соціальні норми; інституційні бар'єри; економічні виклики; упередженість та стереотипи у ЗМІ; брак наставництва та зв'язків. Незважаючи на

ці виклики, Україна запровадила гендерні квоти та спостерігається зростання активності жіночих правозахисних організацій, що прокладає шлях до майбутніх покращень.

Одним із найефективніших інструментів збільшення політичної участі жінок є запровадження гендерних квот. У 2019 р. Україна запровадила 40% гендерну квоту у виборчих списках партій [1]. Однак дотримання квот залишається слабким. Рекомендації щодо посилення гендерних квот: забезпечити суворе дотримання шляхом відхилення партійних списків, що не відповідають вимогам; запровадити штрафні санкції для партій, які не дотримуються квот; надавати фінансові стимули партіям, які просувають жінок на керівні посади; здійснювати моніторинг дотримання квот за допомогою незалежного органу. Україна також має розглянути додаткові правові механізми для забезпечення гендерно збалансованого врядування, зокрема: закони про гендерний паритет; посилення антидискримінаційного законодавства; зарезервовані місця для жінок у парламенті. Такі реформи забезпечать інституціоналізацію гендерного балансу.

Політичні партії слугують посередниками до виборних посад. Без внутрішньопартійних реформ навіть найкраща законодавча база може не забезпечити реального гендерного балансу. Рекомендовані дії: запровадити добровільні партійні квоти, подібні до шведської «системи блискавки», яка забезпечує чергування кандидатів-чоловіків та жінок у виборчих списках; просувати жінок на керівні посади, забезпечуючи жіноче представництво в керівних органах партій; впроваджувати гендерний аудит для оцінки прихильності партій до гендерної рівності; надавати фінансування та ресурси жінкам-кандидаткам у партійних структурах. Жінки в Україні часто не мають доступу до тренінгів з ведення виборчих кампаній, наставництва та фінансових ресурсів, необхідних для участі у виборах. Інвестиції в лідерські програми можуть допомогти подолати цю прогалину. З метою впровадження навчання з лідерства в Україні потрібно створити національні програми лідерства для жінок у політиці; розширити

ініціативи з наставництва, що поєднують жінок-політиків-початківців з досвідченими лідерами; надавати фінансову допомогу та мікро-гранти жінкам-кандидатам; створити позапартійні навчальні академії для жінок, зацікавлених у політиці. Ставлення суспільства відіграє вирішальну роль у формуванні політичної участі. Рекомендовані стратегії для ЗМІ: запровадити правила, що забезпечують справедливе і неупереджене висвітлення жінок-політиків ЗМІ; кампанії з підвищення обізнаності громадськості; сприяти гендерній рівності через освітні ініціативи; показувати успішних жінок-лідерок. Жіночі організації в Україні, такі як Український Жіночий Конгрес, відіграють життєво важливу роль в адвокації гендерної рівності. Посилення співпраці між НУО, урядом та ЗМІ прискорить зміни.

Тож, окреслимо перспективи досягнення гендерного балансу в українській політиці: 1) короткострокові цілі (1-3 роки): посилити контроль за дотриманням гендерних квот; запустити національні програми лідерства для жінок; заохочувати політичні партії до впровадження добровільних гендерних квот; 2) середньострокові цілі (4-7 років): досягти щонайменше 30% представництва жінок у парламенті; впровадити положення про ЗМІ, що забезпечують справедливе висвітлення жінок у політиці; створити фінансовані державою навчальні програми для жінок-політиків; 3) довгострокові цілі (8-10 років): досягти повного гендерного паритету (50%) в державних установах; інституціоналізувати гендерно збалансоване врядування шляхом проведення правових реформ; створити політичну культуру, в якій жіноче лідерство є цілком нормальним явищем.

Отже, хоча Україна досягла прогресу в просуванні гендерної рівності в політиці, досягнення справжнього гендерного балансу вимагає багатогранного підходу: посилення законодавчих заходів; реформи політичних партій; програми з розбудови потенціалу; реформи ЗМІ та суспільства. Реалізуючи ці стратегії, Україна може прискорити досягнення гендерної рівності у політиці, забезпечивши інклюзивне та демократичне врядування в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Жінки у політиці: гендерний аналіз виборів народних депутатів України. *Центральна виборча комісія*. 20.05.2024. URL: <https://www.cvk.gov.ua/novini/zhinki-u-polititsi-genderniy-analiz-viboriv-narodnih-deputativ-ukraini.html> (дата звернення: 26.04.2025).
2. The number of women in local government has increased, but only to reach the passing score of democracy. *UWF*. 09.11.2020. URL: <https://uwf.org.ua/en/the-number-of-women-in-local-government-has-increased-but-only-to-reach-the-passing-score-of-democracy/> (дата звернення: 22.04.2025).

**СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ
ПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНИХ
КОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Вікторія МАЛЮТА

студентка 4 курсу спеціальності 052 Політологія,

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Світлана ШВЕЦЬ

кандидат політичних наук, старший викладач кафедри
політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

У сучасному інформаційному суспільстві політичний імідж набуває виняткового значення як інструмент впливу на масову свідомість та засіб ефективної взаємодії між владою і громадськістю. В умовах динамічного розвитку комунікативних технологій, зокрема цифрових платформ і соціальних мереж, формування іміджу політичного актора стає складним, багаторівневим процесом, що охоплює як раціональні, так і емоційні аспекти сприйняття. З огляду на це,

дослідження політичного іміджу потребує міждисциплінарного підходу, який враховує політичні, соціологічні, психологічні та комунікативні чинники.

У процесі конструювання політичного іміджу вирішальну роль відіграють окремі складові, які в сукупності формують цілісне уявлення про політичного актора в масовій свідомості. Ці компоненти охоплюють як зовнішні прояви, так і внутрішні характеристики особистості, професійний досвід, систему політичних переконань та комунікативну компетентність [2].

Однією з ключових площин іміджевого конструювання є зовнішній рівень репрезентації, до якого належать візуальний образ, поведінкові особливості та медійна присутність. Візуальний складник формується через зовнішній вигляд, стиль одягу, міміку та жестикуляцію – елементи, що забезпечують перше емоційне враження у взаємодії з публікою. До поведінкових характеристик зараховують манеру спілкування, стиль взаємодії з аудиторією, а також рівень особистої харизми, які визначають ступінь привабливості політика для виборця. Важливу роль відіграє й медіапрезентація – спосіб, у який політик репрезентований у ЗМІ, зокрема через виступи, інтерв'ю, публічні коментарі, візуальні матеріали, що впливають на масове сприйняття [1].

Водночас не менш важливою є особистісно-професійна складова іміджу, яка включає морально-етичні якості, емоційну стабільність, лідерські риси. Саме ці характеристики визначають сприйняття політика як надійного, послідовного й компетентного діяча. Професійний бекграунд - наявність управлінського досвіду, реалізованих проєктів, участі у вагомих ініціативах – виступає основою для формування уявлення про ефективність політичної діяльності. Важливим чинником залишається чітко виражена ідеологічна позиція, яка свідчить про послідовність переконань і політичну ідентичність.

Окремий вимір становить символічна складова політичного іміджу, що формується через асоціативні зв'язки з певними подіями, ідеями чи історичними постатями. У масовій свідомості політик часто постає як метафоричний образ –

«реформатор», «захисник народу», «антикризовий лідер» тощо, що значною мірою впливає на емоційне ставлення виборців [3].

Завершальним, але не менш значущим елементом є комунікативна площина, яка охоплює мовну стилістику, репутацію у медіапросторі та здатність до ефективної взаємодії з громадськістю. Уміння чітко й доступно доносити політичні меседжі, підтримувати діалог із різними цільовими аудиторіями, а також сформований публічний образ у ЗМІ та соціальних мережах істотно впливають на рівень суспільної довіри та підтримки.

Таким чином, політичний імідж є багатовимірним соціально-комунікативним феноменом, що формується на перетині об'єктивних характеристик політичного актора та їх суб'єктивного сприйняття у масовій свідомості. Його структуру визначають взаємопов'язані елементи: візуальна репрезентація, особистісно-професійні риси, символічні асоціації та комунікативна ефективність. Кожен із цих компонентів виконує специфічну функцію у процесі конструювання позитивного образу, що має забезпечити підтримку громадськості та легітимацію політичної діяльності [2].

В умовах цифровізації комунікацій та зростання ролі медіа політичний імідж виступає не лише засобом презентації, але й важливим інструментом політичної конкуренції. Успішно сформований імідж здатен не лише мобілізувати електорат, а й стабілізувати соціально-політичну взаємодію, створюючи канали емоційного, ідеологічного та символічного зв'язку між лідером і суспільством. Це зумовлює потребу подальшого дослідження механізмів впливу окремих складових іміджу на політичну поведінку громадян, з урахуванням контексту сучасних комунікаційних трансформацій.

Список використаних джерел:

1. Archetti C. Politicians, Personal Image and the Construction of Political Identity. London : Palgrave Macmillan UK, 2014. 116 p. URL: <https://doi.org/10.1057/9781137353429> (date of access: 11.05.2025).

2. Bon G. Gustave Bon Classics: The Crowd a Study of the Popular Mind. Independently Published, 2020. 94 p.

3. Broučková K., Kubíková K. L. Audience Democracy 2.0: Re-Depersonalizing Politics in the Digital Age. De Gruyter Brill. URL: <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/humaff-2023-0039/html> (date of access: 11.05.2025).

НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО МАЙБУТНЬОГО: ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Людмила МАЛИШЕНКО

кандидат політичних наук, доцент,

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

Яна ГОЛКА

студентка 2 курсу, гр. ФК 6823,

Одеський торговельно-економічний фаховий коледж

Україна стоїть на порозі історичної трансформації. Подолання наслідків повномасштабної війни та побудова незалежної, стійкої держави вимагає не просто відновлення, а глибоких системних змін. Шлях до сталого майбутнього лежить через інтегрований підхід, що гармонійно поєднує економічне зростання, соціальну справедливість та екологічну відповідальність. Цей підхід визнає нерозривний зв'язок між цими трьома вимірами та наголошує на необхідності комплексних рішень для досягнення довгострокового добробуту та безпеки. У цих тезах розглядаються ключові елементи інтегрованого підходу до сталого розвитку України, враховуючи наявні виклики та відкриті перспективи.

Рух України до сталого розвитку ускладнюється низкою взаємопов'язаних викликів, які вимагають комплексного реагування:

- наслідки військової агресії: війна завдала нищівного удару по всіх сферах життя: зруйнована інфраструктура, втрачений економічний потенціал, мільйони переміщених осіб та величезна екологічна шкода [1]. Відбудова вимагає не лише значних ресурсів, а й стратегічного планування, що враховує принципи сталості;

- економічна вразливість: структурні проблеми економіки, такі як сировинна залежність, низька енергоефективність, корупція та тіньовий сектор, стримують сталий розвиток та потребують системних реформ [2];

- соціальна напруженість: демографічна криза, бідність, нерівність, проблеми доступу до якісної освіти та охорони здоров'я, а також необхідність інтеграції ветеранів та ВПО створюють значне навантаження на соціальну систему [3];

- екологічні загрози: деградація земель, забруднення вод та повітря, проблеми з відходами та наслідки зміни клімату є серйозними перешкодами, які поглиблюються військовими діями [4].

До інтегрованого підходу та стратегічних напрямків варто віднести економічний, соціальний та екологічний виміри. Саме інтегрований підхід передбачає розробку та реалізацію політик, де економічні, соціальні та екологічні цілі не конкурують, а взаємно підсилюють одна одну. Так, економічний вимір (Інтеграція «зелених» та інноваційних рішень) відбудовується та базується на «зеленої» економіці як драйверу зростання. Необхідні значні інвестиції у відновлювану енергетику, енергоефективність, сталий транспорт та циркулярну економіку. Це не лише зменшить екологічний вплив, а й підвищить енергетичну незалежність та конкурентоспроможність. Це потребує не тільки інновації, але й стимулювання досліджень, розвитку технологій та освіти для створення інноваційної економіки, орієнтованої на виробництво продукції з високою доданою вартістю, що інтегрує екологічні стандарти [2].

Необхідно також і заохочення бізнесу до впровадження принципів сталого розвитку, соціальної відповідальності та прозорого ведення діяльності [3].

Найважливіше місце варто приділити соціальному виміру – інтеграції справедливості та розвитку капіталу, що вбирає такі поняття, як людиноцентричність (інвестиції в освіту, охорону здоров'я та соціальний захист як основа для розвитку людського капіталу та забезпечення гідного життя для всіх); інклюзивність та згуртованість, тобто, перш за все, створення безбар'єрного середовища, забезпечення рівних можливостей, подолання бідності та підтримка соціальної згуртованості, особливо в контексті подолання наслідків війни [1; 3]. Важливу роль необхідно приділити і охороні здоров'я та довкілля, впровадження політик, спрямованих на покращення якості повітря, води та продуктів харчування.

Екологічний вимір – інтеграція збереження та відновлення – це, перш за все, комплексна оцінка та ліквідація екологічних наслідків війни, відновлення природних екосистем, збереження біорізноманіття [4]; стале природокористування, впровадження екологічних стандартів у всіх галузях економіки, зокрема у сільському господарстві, промисловості та енергетиці, для мінімізації негативного впливу [5].

Незважаючи на виклики, інтегрований підхід відкриває для України значні перспективи: синергія з євроінтеграцією, Європейський зелений курс та вимоги ЄС до кандидатів створюють потужний стимул та дорожню карту для впровадження інтегрованих політик сталого розвитку; міжнародна підтримка, яка може бути спрямована на реалізацію проектів, що відповідають принципам сталого розвитку; трансформаційний потенціал (криза, спричинена війною, створює унікальне "вікно можливостей" для фундаментальних реформ та переходу до нової, більш стійкої моделі розвитку); активне громадянське суспільство. Високий рівень мобілізації та активності громадянського суспільства є важливим фактором контролю та підтримки реформ сталого розвитку.

Отже, шлях України до сталого майбутнього – це складний, багатовимірний процес, що вимагає послідовності, політичної волі та широкої суспільної підтримки. Ключем до успіху є саме інтегрований підхід, який дозволяє розглядати виклики та можливості у їх взаємозв’язку та розробляти синергетичні рішення. Впровадження такого підходу дозволить Україні не лише відновитися після війни, а й збудувати resilient (стійку), справедливу, екологічно безпечну та економічно процвітаючу державу, що впевнено крокує у своє стале майбутнє та є повноцінною частиною європейської спільноти.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія щодо відновлення України від наслідків війни. URL: <https://recovery.gov.ua/>
2. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року. (2021). Затверджено Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021>
3. Національна стратегія зі створення безбар’єрного простору в Україні на період до 2030 року. (2021). Затверджено Указом Президента України від 3 грудня 2020 року № 533/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533/2020>
4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. (2019). Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>
5. Україна та Європейський зелений курс: нові можливості. (2021). Аналітичний документ. Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». URL: <https://www.rac.org.ua/uploads/content/630/files/ukraine-green-new-deal-opportunities-briefing-paper-ukr.pdf>

СТРАТЕГІЇ КРЕМЛІВСЬКОЇ ШКОЛИ ПЕРЕГОВОРІВ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Ольга ПЕШТЕРЄВА,

студентка 3 курсу спеціальності 052 «Політологія»

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Світлана ДМИТРАШКО,

кандидат політичних наук, доцент

кафедри політичних наук і права.

Університет Ушинського, м. Одеса

Сьогоднішній геополітичний ландшафт свідчить про спроби розподілити світ на зони впливу, коли більш сильні держави застосовують військову агресію, економічний тиск та особливості дипломатичних стилів ведення переговорів для загарбницьких війн або/і здійснення контролю над іншими державами. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 р. не є виключно регіональним конфліктом – це війна, яка перевіряє здатність демократичних держав захистити світовий порядок, заснований на правилах міжнародного права, державного суверенітету та територіальної цілісності. Підхід «сильні роблять те, що можуть, а слабкі страждають те, що вимушені» у зовнішній політиці сильних держав означає перехід до старої геополітики та імперських амбіцій, боротьби за ресурси та зростання ризиків глобальної війни. Як зазначає професор міжнародної політики в Університеті Тафта Моніка Даффі Тофт, «незаконна анексія Криму в 2014 р. стала доказом для більш широкого російського випробування так званого міжнародного порядку, заснованого на правилах, перевірки наскільки далеко готовий зайти Захід для захисту цього порядку» [1]. Багатосторонні зусилля для збереження колективної безпеки передбачають активну дипломатичну діяльність держав, яка буде спрямована на стратегічне маневрування, створення блоків, альянсів та,

власне, проведення переговорів. Перша половина 2025 р. стала періодом хвилюючого обговорення позицій України, РФ, США, ЄС, Великої Британії, Китаю та інших держав з метою пошуку рішень, спроможних привести до завершення війни в Україні – від режиму «припинення вогню» та перемир'я до досягнення всеосяжної справедливої угоди. Готовність сторін до переходу власне на етап переговорів залежить від багатьох факторів: ситуації на фронті, міжнародної підтримки, суспільних настроїв [2, с. 99]. Однією із складових переговорного процесу є власне різні переговорні стратегії, тактики, переговорні стилі України, Росії, США, Великої Британії та інших країн. У цьому дослідженні зосередимося на аналізі стратегій Кремлівської школи переговорів, до якої належить російське керівництво, на різних переговорних треках, починаючи з 2014 р.

Кремлівська школа ведення переговорів бере свій початок з радянських часів, з діяльності Народного комісара та Міністра закордонних справ СРСР В'ячеслава Молотова та Міністра закордонних справ СРСР Андрія Громика. У цій школи дипломатія є жорстким стратегічним інструментом, який Росія використовує у своїх цілях, та, який ґрунтується на поєднанні таких елементів: шантаж, дезінформація, пропаганда, тиск, жорстка сила. Розділяємо думку політичного оглядача Микити Трачука, що «йдеться не просто про переговори, а про довгу, виважену гру на виснаження. Її основа — тотальна непохитність, навіть якщо це виглядає ірраціонально і межує з «твердолобістю» [3].

Особлива риса кремлівської школи – це думка, що дипломатичні переговори не є засобом для досягнення миру або компромісу, а навпаки, спосіб просування своїх наративів та інтересів. Легітимізація окупації, розкол серед опонентів, виграш часу – це основна мета переговорів, яку веде російська дипломатія, починаючи з 2014 р. Майже завжди переговори супроводжуються атаками на опонента, це може бути прямий прояв військової сили, загрози, дезінформаційні кампанії проти ворога, також, це економічний тиск і гра на виснаження.

Під час Мінського процесу Росія нав'язувала Україні поступки, але не наголошувала на своєму виконанні безпекових домовленостей. Ці спроби були потрібні Кремлю для розгойдування політичної ситуації та посиленні тиску на Україну через міжнародних партнерів, адже саме цим вони намагалися звинуватити Київ в невиконанні вимог та небажанні досягнути миру.

«Заморожений конфлікт» – ключова тактика, якою користується Росія для посилення свого контролю незалежних держав. «Заморожений конфлікт» – це не етап на шляху до завершення війни, а лише призупинення її активної стадії, яке йде на користь Кремлю. У Росії немає зацікавленості в вирішенні конфлікту, тому що невизначеність і напруга допомагають тримати вплив на опонента. Москва за допомогою заморозки конфліктів втручалася в політику Молдови, Грузії, Вірменії.

У 2014 році, Кремль намагався впровадити цю тактику і в Україні, після анексії Криму та початку бойових дій на Сході. Мінський процес мав би зупинити гарячу фазу конфлікту, проте це була пастка для шантажу, ультиматумів під прикриттям шляху до миру. Складність переговорного процесу з представниками Кремлівської школи переговорів полягає в тому, що російські делегації визнають переговори як арену для боротьби, а не як місце для пошуку компромісів. Тому зазвичай виснажують противника, постійно змінюють риторику, штучно затягують мирні процеси, проте підтримують і підіймають рівень насильства, але щоб цього було недостатньо для глобальної реакції. У попередніх переговорах Нормадського чи Мінського формату російськими стратегіями були конкуренція, домінування, уникнення, помста, блеф тощо. Часто застосовується тиск часом. У лютому 2015 р. виснажували переговорників інших держав, самі ж виставили дві команди переговорників [2, С. 98]. «Замороження конфлікту» також дає Росії можливість стабілізувати економіку, відновити військовий потенціал та адаптувати свою економіку і населення до санкцій.

Тактика маніпулювання термінами є одним із основних прийомів кремлівських дипломатів у контексті російсько-української війни. Розглянемо для

прикладу поняття «миру», «територіальної цілісності» та «безпеки». Мир, означає «відсутність незгоди, ворожнечі, сварок; згода»[4], тоді як для Кремля, мир – це «заморозка» конфлікту для збереження контролю над окупованими територіями та фактично утвердження статусу-кво, який їм вигідний, без прямого ведення війни, без втрат та без нових санкцій, які тиснуть на їх економіку. Кремль нав'язує світу альтернативну реальність, де можна не визнавати міжнародно визнанні кордони та представляти окупацію чужих територій як «прохання народу врятувати їх» та як «народне волевиявлення». Щодо трактування слова «безпека», то російський керівник В. Путін говорить, що є «загрози з боку НАТО», проте таким чином виправдовує агресію проти України, військове розширення та ставить під загрозу мир в Європі.

Принцип «розділяй і володарюй» – дієва стратегія, яку Росія використовує постійно: не має потреби вести конструктивні переговори, коли можна зосередитись на розколі внутрішнього порядку опонента та погіршити його відносини з партнерами. Цю стратегію застосовують також для підризу коаліції держав на підтримку України. За допомогою енергетичної залежності Європи та інформаційних впливів Росія сіє суперечності між країнами, які підтримують Україну. Одночасно Кремль проводить ІПСО з метою дискредитації української влади, наголошує на її нелегітимності, намагаючись знизити підтримку влади та ЗСУ серед населення.

Підтримуємо думку, що навесні 2025 р. «Кремль використовує поточні переговори про припинення вогню як зброю і навмисно спотворює статус і умови майбутньої угоди про припинення вогню, щоб затягнути і підірвати переговори про врегулювання війни»[5]. Кожна заява з боку Москви – спрямована в першу чергу на міжнародну спільноту, а потім вже на опонента. Це допомагає створювати собі імідж миролюбної країни, яка прагне до миру та одночасно звинувачувати Україну в ескалації бойових дій і ЄС у бездіяльності. На переговорах російські дипломати часто використовують тактику «кип'ятити воду поступово». Наприклад, спочатку

вони можуть запропонувати якісь «мирні ініціативи», які на перший погляд звучать розумно, але приховано містять неприйнятні умови. Якщо суперник по дипломатії відмовляється — Росія звинувачує його у небажанні конструктиву. Якщо ж навпаки, починає обговорювати ці пропозиції — Москва поступово додає нові вимоги, розтягуючи процес» [3].

Отже, для забезпечення стратегічного маневрування держави на зовнішній арені велику роль відіграє дипломатія. Переговори, які ведуть російські дипломати, – це частина російської гібридної війни, а не процес знаходження компромісу. Спроби нав'язати свою альтернативну реальність, затягнути переговори та висування ультиматумів – це саме те нащо треба звертати увагу в першу чергу, як українській дипломатії, так і світовій спільноті, оскільки саме ці дії і показують, що Росія веде переговори не для досягнення миру, а для реалізації своїх геополітичних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Monica Duffy Toft The Return of Spheres of Influence. *Foreign Affairs*. March 13, 2025. URL: <https://www.foreignaffairs.com/united-states/return-spheres-influence> (дата звернення 27.04.2025)
2. Дмитрашко С. А. Аналіз переговорних кейсів: політико-культурний вплив на політичний процес. *Politicus*. 2023. № 2. С. 96-101.
3. Трачук М. Від емоцій до realpolitik: як різні стилі дипломатії ускладнюють мирні переговори. *UA. NEWS*. 23 квітня 2025. URL: <https://ua.news/ua/ukraine/vid-emotsii-do-realpolitik-iak-rizni-stili-diplomatiyi-uskladniuiut-mirni-peregovori> (дата звернення 27 квітня 2025)
4. Поняття «Мир». Словник української мови. *Портал української мови та культури Словник UA*. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=мир>
5. Grace Mappes, Angelica Evans, Davit Gasparyan, Olivia Gibson, Daria Novikov, and Frederick W. Kagan Russian Offensive Campaign Assessment. *ISW (Institute for the study of war)*, March 21, 2025. URL:

<https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-march-21-2025> (дата звернення 27.04.2025)

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПЕРШИХ ПОВОЄННИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА БЕЗПЕКОВІ ДИЛЕМИ

Сергій ПРИХОДЬКО

кандидат політичних наук, доцент кафедри політології, історії і філософії
Полтавського державного аграрного університету

Ольга ПЕТРАШ

студентка 4 курс, спеціальність 052 Політологія,
Полтавський державний аграрний університет

Відновлення повноцінного циклу демократичних виборів є невід’ємною складовою повоєнної відбудови України та маркером її повернення до мирного життя. Перші повоєнні вибори мають підтвердити легітимність влади, забезпечити політичне представництво та дати старт новому етапу розвитку держави. Однак, їх організація та проведення стикаються з комплексом безпрецедентних дилем, що лежать у політико-правовій, безпековій та гуманітарній площинах. Ці дилеми вимагають не лише технічних рішень, а й глибокого політичного консенсусу та врахування довгострокових наслідків. Головна увага авторів зосереджена саме на аналізі найгостріших дилем, що стоять перед Україною на шляху до перших повоєнних виборів.

Ключові правові рамки – Конституція [1] та Закон «Про правовий режим воєнного стану» [2] – накладають обмеження на вибори під час війни. Це породжує низку дилем:

1. Дилема «Кінець війни vs. Вибори»: Коли саме можна вважати війну завершеною настільки, щоб скасувати воєнний стан і провести вибори? Чи чекати повної деокупації та припинення бойових дій, чи можливі вибори за умови локальних конфліктів або замороженої лінії фронту? Будь-яке рішення несе ризики – затягування може призвести до кризи легітимності, а поспіх – до нерепрезентативних та небезпечних виборів.

2. Дилема «Старий кодекс vs. Нові правила»: Чи можна проводити вибори за чинним Виборчим кодексом [3], чи необхідно ухвалювати спеціальний закон або тимчасові зміни? Ухвалення нових правил вимагає часу та політичної згоди, що може бути важко досягти в поляризованому повоєнному суспільстві. З іншого боку, старий кодекс не враховує реалій мільйонів біженців та ВПО, зруйнованої інфраструктури та безпекових загроз.

3. Дилема «Легітимність vs. Інклюзивність»: Як забезпечити максимальну інклюзивність, тобто участь ВПО, біженців, військових [4], мешканців деокупованих територій, і при цьому не поставити під сумнів легітимність результатів через неминучі організаційні та безпекові проблеми? Венеційська комісія наголошує на важливості обох аспектів [5].

4. Дилема «Відповідальність vs. Примирення»: Як врегулювати питання участі у виборах (як виборців, так і кандидатів) осіб, що перебували на окупованих територіях, зокрема тих, хто співпрацював з окупаційною владою? Це потребує чіткого законодавства про колабораціонізм та, можливо, механізмів перехідного правосуддя.

Значне місце займають безпекові дилеми. Безпека є фундаментальною передумовою, але її забезпечення в повоєнних умовах є складним завданням:

1. Дилема «Фізична безпека vs. Доступність»: Як забезпечити безпеку виборчих діляниць, членів комісій та виборців від можливих терористичних актів, провокацій чи навіть обстрілів у прифронтових зонах, і при цьому не створити надмірних обмежень, що ускладнять доступ до голосування?

2. Дилема «Кібербезпека vs. Прозорість»: Як захистити Державний реєстр виборців [6] та електронні системи підрахунку (якщо вони будуть впроваджені) від потужних кібератак, і водночас забезпечити прозорість та можливість громадського контролю за цими системами?

3. Дилема «Контроль vs. Свобода агітації»: Як забезпечити вільну політичну агітацію та доступ кандидатів до медіа, і водночас ефективно протидіяти дезінформації, мові ворожнечі та зовнішньому втручанню, особливо в інформаційному просторі [7]?

4. Дилема «Безпека комісій vs. Представництво»: Як гарантувати безпеку членам виборчих комісій, особливо на деокупованих та прифронтових територіях, і забезпечити при цьому представництво у комісіях усіх політичних сил?

Деякі науковці відокремлюють ще гуманітарні та організаційні дилеми. З цим можна погодитися, але це не входило в коло наукових інтересів авторів у зв'язку з тим, що це окремий напрям дослідження.

Відтак, перші повоєнні вибори в Україні стануть тестом на зрілість її демократичних інститутів та суспільства. Вирішення окреслених дилем вимагає відкритого діалогу, політичної мудрості, гнучкості законодавства, значної організаційної роботи та міжнародної підтримки. Не існує простих відповідей, і кожен вибір матиме свої наслідки. Проте, лише шляхом знаходження балансу між безпекою, інклюзивністю, законністю та легітимністю Україна зможе провести вибори, які стануть справжнім кроком до відновлення та зміцнення своєї державності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ, 1996.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.
3. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 № 396-IX. Київ, 2020.

4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.201 2024 № 1706-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 1. Ст. 1.
5. Venice Commission. *Guidelines on Holding Elections in Post-Conflict or Crisis Situations*. CDL-AD(2024)0XX. 2024.
6. Громадянська мережа ОПОРА. *Міжнародний досвід голосування за кордоном та його застосовність для України*. Київ: ОПОРА, 2025. 70 с.
7. IFES Ukraine. *Alternative Voting Methods: Potential Solutions and Risks for Post-War Ukraine*. Policy Paper. Kyiv: IFES. 2024 40 p.

ПРАКТИКИ ГЕНДЕРНОГО МЕЙНСТРИМІНГУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

Марія ТАРГОНІНА

магістрантка 1 курсу магістратури спеціальності 052 «Політологія»

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Ганна МУЗИЧЕНКО,

доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи

Університет Ушинського, м. Одеса

Гендерна рівність є фундаментальним правом людини та одним із ключових критеріїв демократичного врядування. Водночас стійка нерівність між чоловіками та жінками щодо наслідків прийняття політичних рішень залишається серйозною проблемою для систем управління в усьому світі. У відповідь на цю проблему гендерний мейнстрімінг, поступово став популярною стратегією. Після Четвертої Всесвітньої конференції ООН з питань жінок у Пекіні, яка офіційно визнала цю систему, багато країн інституціоналізували її, хоча дотепер її масштаби та ефективність залишаються неоднаковими [8, с.170].

Перед розглядом імплементації гендерного мейнстримінгу в систему публічного управління України, на нашу думку, варто детальніше розкрити визначення представленого феномену. У погоджених висновках Економічної і Соціальної Ради ООН гендерний мейнстримінг було визначено як: «Процес оцінки наслідків для жінок і чоловіків будь-яких запланованих дій, включаючи законодавство, політики чи програми, в усіх сферах і на всіх рівнях. Це стратегія, спрямована на те, щоб у процесі розробки, впровадження, моніторингу та оцінки політик і програм у політичній, економічній та суспільній сферах повною мірою враховувалися інтереси й досвід як жінок, так і чоловіків, аби обидві статі мали рівні вигоди, а нерівність не відтворювалася. Кінцева мета — досягнення гендерної рівності»[7]. Дане формулювання можна вважати репрезентативним, оскільки воно всебічно розкриває зміст поняття «гендерний мейнстримінг».

Гендерний мейнстримінг у системі публічного управління України проходить поступову трансформацію — від декларативного впровадження до часткової інституціоналізації в межах цифрових реформ і бюджетного планування. У контексті міжнародних зобов'язань, зокрема в межах євроінтеграційного курсу та виконання Цілей сталого розвитку, Україна почала впроваджувати механізми врахування гендерної проблематики в політичному процесі.

На сьогодні в Україні спостерігається поступова інституціоналізація гендерної політики, що знаходить відображення у створенні спеціалізованих механізмів та гармонізації національного законодавства з метою протидії дискримінації та забезпечення рівних прав і можливостей. Зокрема, у секторі безпеки відбулися суттєві зрушення, на початку весни 2025 р. стало відомо, що у Збройних силах України запроваджено посаду радниці з гендерних питань, нею стала громадська діячка Оксана Григор'єва, яка тепер відповідає за координацію гендерної політики та формування відповідної інституційної стратегії [3].

Важливим кроком у напрямі гендерної політики стало також запровадження посади Урядового уповноваженого з питань гендерної політики, на яку покладено

завдання з координації заходів, спрямованих на реалізацію державної політики у сфері рівності [6]. Доповненням до цієї інституційної архітектури є створення Комісії з координації взаємодії органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків [5].

Окрім цього, в рамках реалізації національної гендерної політики в Україні важливу роль відіграє Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року, а також операційний план її реалізації на 2022–2024 роки, які визначають ключові напрямки в сфері гендерної рівності. Ці стратегічні документи спрямовані на інтеграцію гендерного підходу в усі сфери державного управління, а також на забезпечення рівного доступу до ресурсів і можливостей для жінок та чоловіків. Водночас, стратегія акцентує увагу на необхідності подолання гендерних стереотипів і дискримінації в суспільстві, що є важливим кроком на шляху до забезпечення справедливості та рівноправ'я для обох статей [4].

Попри формальну наявність нормативно-правового забезпечення, імплементація гендерного мейнстримінгу в Україні значною мірою ускладнюється низкою структурних, політичних та соціокультурних чинників. Насамперед варто відзначити фрагментарність і непослідовність у реалізації відповідних політик, що проявляється у відсутності сталих міжінституційних механізмів координації та системного підходу до інтеграції гендерної проблематики в управлінські процеси. Не дивлячись на активне використання риторики рівних прав і можливостей у політичному дискурсі, практична реалізація таких ініціатив часто залишається декларативною та не підкріплюється належним фінансуванням [2, с.65-66].

Крім того, слабкість інституціоналізованих гендерних механізмів супроводжується дефіцитом фахової експертизи у сфері гендерної політики, зокрема на рівні державної служби. Недостатній рівень обізнаності та професійної підготовки представників органів влади, а також поширеність стереотипних

уявлень про ролі жінок і чоловіків, істотно звужують простір для ефективної трансформації управлінських практик [1].

Отже, є підстави зробити такий висновок: попри наявність певних досягнень у нормативно-правовому та організаційному аспектах, імплементація практик гендерного мейнстримінгу в Україні наразі стикається з багатовимірними викликами, подолання яких вимагає не лише політичної волі, а й розбудови ефективного інституційного механізму, підвищення професійної обізнаності на всіх рівнях влади та активізації зусиль громадянського суспільства. В даному випадку важливо забезпечити сталість зусиль шляхом інтеграції гендерного підходу в усі етапи формування та реалізації політики, починаючи від стратегічного планування до оцінки впливу.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко Л. Катерина Левченко: євроінтеграційні процеси – дуже серйозний каталізатор гендерної політики. *Повага*. URL: <https://longread.povaha.org.ua/kateryna-levchenko-yevrointegratsijni-protsesy-duzhe-serjoznyj-katalizator-gendernoyi-polityky/> (дата звернення: 06.05.2025).
2. Лопес-Труссар Т. К., Магдюк Л. Просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок в Україні через ефективну співпрацю в цілях розвитку та фінансування. Орг. Об'єдн. Націй з питань гендер. рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), 2021. 90 с. URL: <https://ukraine.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/2021/4/Advancing%20gender%20equality%20and%20womens%20empowerment%20in%20Ukraine%20UKR.pdf> (дата звернення: 06.05.2025).
3. Матіюк О. У Збройних силах України призначили радницю з гендерних питань. *Шпальта*. URL: <https://shpalta.media/2025/03/07/u-zbrojnix-silax-ukraini-priznachili-radnicyu-z-gendernix-pitan/> (дата звернення: 06.05.2025).
4. Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження

операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 12.08.2022 № 752-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-p#Text> (дата звернення: 06.05.2025).

5. Про утворення Комісії з питань координації взаємодії органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Постанова Каб. Міністрів України від 02.09.2020 № 784 : станом на 19 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2020-p#Text> (дата звернення: 06.05.2025).

6. Урядовий уповноважений з питань гендерної політики. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/profile/katerina-levchenko> (дата звернення: 06.05.2025).

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ І ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ: СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Ірина ТЕЛЕЛИМ,

кандидат політичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін
ФПФОДР, Одеський державний університет внутрішніх справ

У сучасному світі глобальні виклики – війна, масова міграція, цифровізація, пандемії, зміна міжнародного порядку – впливають не лише на економіку чи політику, але й суттєво трансформують ідентичність суспільства. Україна, що перебуває в умовах повномасштабної війни та глибоких внутрішніх перетворень, особливо чутливо реагує на такі зміни. Формування нової соціальної ідентичності відбувається на тлі втрат, мобілізації, пошуку смислів та переосмислення історичного досвіду.

Каталізатором глибоких трансформацій української національної ідентичності стало повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну у

2022 році стало. Відбулося значне посилення почуття належності до української політичної нації, що засвідчує консолідацію суспільства на тлі екзистенційної загрози. За даними соціологічної групи «Рейтинг», у серпні 2022 року 94% українців заявили, що ідентифікують себе як громадяни України [1].

Крім того, зросла довіра до державних інституцій — Збройних Сил України, Президента, волонтерських ініціатив і місцевої влади. Наприклад, за даними Київського міжнародного інституту соціології (КМІС), рівень довіри до армії у 2022 році перевищив 90% [2].

Війна також пришвидшила процес деколонізації та деімперіалізації в гуманітарному просторі. Відбувається масштабна дерусифікація назв вулиць, демонтаж радянських пам'ятників, зміна освітніх програм. Це свідчить про перехід ідентичності від пострадянської — до самостійної, цілісної, європейсько-орієнтованої.

Значущим є і зростання громадянської ідентичності, що ґрунтується не лише на етнічних, а й на спільних цінностях, правовій рівності, прагненні до свободи. Цей тренд відповідає моделі «громадянської нації», аналогічній до таких країн, як Канада чи Франція, де національна ідентичність формується на основі політичної спільності, а не лише етнічної єдності.

Міграція та переосмислення соціальних ролей також вплинули на ідентичність українців. Внаслідок війни мільйони українців опинилися за межами країни — за даними ООН, станом на середину 2024 року понад 6 мільйонів українців залишаються в статусі біженців або тимчасово переміщених осіб у Європі [3]. Цей вимушений рух має подвійний ефект для ідентичності: з одного боку — це адаптація до нових культурних контекстів, з іншого — прагнення зберегти національну самобутність.

У діаспорі зросла роль українських громад, церков, культурних ініціатив. У Польщі, Німеччині, Чехії, Іспанії відкриваються українські освітні центри, суботні школи, реалізуються культурні проєкти. Таке включення в громадське життя

сприяє не лише збереженню ідентичності, але й переосмисленню соціальних ролей: українці виступають як активні учасники місцевих громад, ініціатори волонтерських і благодійних проєктів.

Прикладом можна назвати Німеччину, де українські біженці активно долучаються до організації волонтерських ініціатив, проводять культурні фестивалі та навіть беруть участь у муніципальних обговореннях.

Міграційний досвід трансформує не лише національну, а й гендерну і професійну ідентичність. Наприклад, багато жінок беруть на себе функції основних добувачів доходу в сім'ї, освоюють нові професії, активніше долучаються до громадського активізму. Це створює нові умови для переосмислення ролей, що раніше були чітко закріплені в українському патріархальному соціумі.

З боку держави діє низка програм для збереження ідентичності українців за кордоном, зокрема через підтримку української мови та культури. Міністерство освіти і науки України, разом із МЗС, ініціювали відкриття закордонних освітніх центрів, які забезпечують навчання українських дітей рідною мовою, за українськими освітніми стандартами.

Цифровізація – явище, яке зумовило нові вияви ідентичності. У XXI столітті цифровий простір став ключовим середовищем, у якому формуються, транслиуються й трансформуються ідентичності. Соціальні мережі, цифрові платформи, мобільні додатки створюють середовище для вільного самовираження, пошуку однодумців, побудови спільнот за інтересами або цінностями. В українському контексті цифрова ідентичність стала потужним інструментом консолідації під час війни.

Після 24 лютого 2022 року в українському сегменті Facebook, Instagram, TikTok та Twitter активізувалася хвиля інформаційного опору, що трансливав меседжі єдності, гідності, боротьби. Популярними стали цифрові аватари з українською символікою, флешмоби, зокрема «#StandWithUkraine», «IAmUkrainian», «#BeBraveLikeUkraine», меми та відео, спрямовані на підтримку

морального духу. Це і є прояви цифрової національної ідентичності, що стає не лише реакцією на зовнішні виклики, а й формою громадянського активізму.

Представники Internews в Україні презентували результати щорічного опитування USAID-Internews про медіаспоживання українців «Українські медіа, ставлення та довіра 2023 р.», де понад 76% українців систематично отримують новини із соціальних мереж, а 87% вказують, що саме через цифрові платформи вони отримали інформацію, яка посилила їхню проукраїнську позицію або допомогла глибше усвідомити свою національну ідентичність. [4]

Проте цифрове середовище несе й виклики. Одним із таких є формування так званих «інформаційних бульбашок» – коли користувачі отримують інформацію, яка лише підтверджує їхні погляди, обмежуючи альтернативні точки зору. Це може сприяти поляризації суспільства, а в умовах війни — зниженню критичного мислення та вразливості до фейків.

Ще одна небезпека – це цілеспрямована маніпуляція ідентичністю через інформаційні атаки. Російські пропагандистські ресурси активно намагаються формувати альтернативні версії ідентичності, зокрема просуваючи наративи про «єдність слов'янських народів», «громадянську війну» в Україні, тощо. Такі інформаційні операції спрямовані на дестабілізацію внутрішньої єдності, знецінення проєкту української нації.

Україна активно протидіє цим загрозам. У 2022–2024 роках значно посилилася діяльність Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, запрацювали державні ініціативи з медіаграмотності (наприклад, проєкт «Фільтр»), що мають на меті підвищення стійкості суспільства до маніпуляцій.

Цифровізація також трансформує саму структуру соціального капіталу. Сьогодні «цифрові громадяни» (digital citizens) мають змогу бути соціально активними без фізичної присутності в країні. Наприклад, українська діаспора в Канаді або США бере участь у кампаніях збору коштів на дрони, бронежилети, організовує інформаційні кампанії, підтримує петиції — усе це через цифрові

платформи. Ідентичність у такому випадку зміщується від географічної до ціннісно-мережевої. Або, приклад Естонії, де з 2014 року активно розвивається концепція цифрового громадянства (e-Residency), що дозволяє людям з різних країн відчувати приналежність до естонської цифрової держави. Україна може використовувати подібні підходи для формування віртуальних спільнот, які підтримують українську ідентичність навіть за кордоном.

Війна і виклики спонукали зміцнити національну ідентичність як фундамент, навколо якого формуються громадянські цінності та активність.

Цифрова ідентичність стала майданчиком, де українці в режимі реального часу комунікують, координують дії, поширюють правду про війну і розвивають культурні ініціативи, що зміцнюють обидва попередні типи ідентичностей.

Держава підтримує цей процес через інституційні ініціативи: впровадження цифрових платформ, розвиток національно-патріотичних програм у школах і університетах, підтримку громадських організацій і культурних проєктів. Так, Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» містить пункт про «участь у створенні онлайн-інструментів утвердження української національної та громадянської ідентичності в межах компетенції, поширення інформації про них» [5].

Таким чином, сучасна українська ідентичність – це динамічний та багатовимірний конструкт, у якому національні, громадянські та цифрові аспекти взаємодіють, підсилюючи здатність суспільства адаптуватись до викликів глобалізації, війни і соціальних трансформацій.

Список використаних джерел:

1. Сімдесяте загальнонаціональне опитування: Ідентичність. Патріотизм. Цінності (17-18 серпня 2022): соціол. дослідження. Соціологічна група «Рейтинг».2023.URL:https://ratinggroup.ua/research/ukraine/s_mnadcyate_zagalnonac

[onalne opituvannya dentichn st patr otizm c nnost 17-18 serpnaya 2022.html?utm_source=chatgpt.com](#) (дата звернення 15.05.2025)

2. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках: дослідження. Київський міжнародний інститут соціології. 2023. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1467&page=1> (15.05.2025)

3. Вимушені переселенці: стан, проблеми, перспективи (24.02-02.03.2025 р.). Інформаційно-реферативний бюлетень (Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі» Ідентифікатор медіа R30-01101) Заснований у 2022 р. Видається щотижнево Укладальник А. Берегельський Відповідальна за випуск Н. Іванова. Київ. 2025. С. 86. URL: https://nbuviap.gov.ua/images/informaciyni_vidanya/vimusheni_pereselentsi/2025/Pereselenzi_2025.02-24.pdf (звернення 15.01.2025).

4. Українські медіа, ставлення та довіра 2023 р.» – результати дослідження. URL: <https://corp.suspilne.media/newsdetails/8918/> (звернення 16.05.2025).

5. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 21.09.2023 № 3396-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 46. Ст. 116.

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ПІСЛЯ ЇХ ЗВІЛЬНЕННЯ: НАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Лариса ЧЕКМАРЬОВА

кандидат юридичних наук, викладачка кафедри політичних наук і права
Університету Ушинського, м. Одеса

Анна БАТЯЛА

студентка спеціальності 081 Право,
Університет Ушинського, м. Одеса

Проблема реінтеграції тимчасово окупованих територій (ТОТ) є одним із найскладніших та найважливіших викликів, що стоять перед Україною після їх звільнення Збройними Силами України. Масштабність завдань, пов'язаних із відновленням українського суверенітету, правопорядку, соціально-економічного життя та забезпеченням прав громадян, вимагає розробки комплексної та виваженої державної політики. Актуальність теми зумовлена необхідністю завчасної підготовки інституційно-правових механізмів реінтеграції, враховуючи унікальність української ситуації та релевантний міжнародний досвід постконфліктного врегулювання.

Реінтеграція тимчасово окупованих територій – це комплексний, багатоетапний процес, спрямований на повне відновлення конституційного ладу України, державного суверенітету, діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також забезпечення прав і свобод громадян на звільнених територіях [4, с. 45-48]. Зазвичай виділяють декілька етапів реінтеграції: безпековий (забезпечення стабільної безпекової ситуації, розмінування), стабілізаційний (відновлення базових послуг, правопорядку, гуманітарна допомога) та відновлювальний (довгострокове соціально-економічне та інфраструктурне

відродження). Ключовими принципами державної політики реінтеграції мають бути: верховенство права, інклюзивність, людиноцентризм, прозорість, підзвітність та відповідальність за злочини, скоєні під час окупації.

Національне законодавство та стратегічне планування у сфері реінтеграції ТОТ перебувають у процесі активного формування та адаптації до динамічних умов. Важливими документами є Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях». У 2021 році було схвалено Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Триває робота над комплексним законопроектом про засади державної політики перехідного періоду, який має врегулювати багато аспектів реінтеграції. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України відіграє координаційну роль у розробці та реалізації відповідних політик.

Міжнародне право встановлює загальні рамки для постконфліктного врегулювання, наголошуючи на повазі до суверенітету, територіальної цілісності та прав людини. Міжнародний досвід реінтеграції постконфліктних територій, наприклад, у Хорватії (Східна Славонія), Німеччині (об'єднання ФРН та НДР), Колумбії (після угоди з FARC), є надзвичайно різноманітним та містить як успішні приклади, так і уроки щодо можливих помилок. Як зазначає О. Лисенко, для України важливо враховувати цей досвід, але розробляти власну модель, що відповідає унікальним історичним, політичним та соціальним умовам [1, с. 150-155].

Одним із першочергових завдань після звільнення ТОТ є відновлення діяльності органів публічної влади. Це передбачає створення тимчасових адміністративних структур – військових або військово-цивільних адміністрацій – на перехідний період до проведення повноцінних місцевих виборів. Важливими

правовими питаннями є визначення їх повноважень, порядку формування, забезпечення кваліфікованими кадрами (особливо з урахуванням можливого кадрового голоду на місцях), а також налагодження ефективної системи правопорядку та безпеки [3, с. 78-82].

Надзвичайно складним блоком є питання правосуддя та відповідальності. Необхідно забезпечити відновлення роботи української судової системи на звільнених територіях, розслідування численних злочинів, скоєних під час окупації (як воєнних злочинів, так і загальнокримінальних), а також розробити чіткі та справедливі правові підходи до питань колабораціонізму. Законодавство щодо відповідальності за співпрацю з окупаційною владою має бути диференційованим, враховувати ступінь вини, добровільність співпраці та характер дій. Питання амністії для певних категорій осіб також може постати на порядку денному, але воно не повинно поширюватися на осіб, винних у скоєнні тяжких міжнародних злочинів [2, с. 205-210].

Правові аспекти відновлення прав власності та вирішення майнових спорів є ще одним критичним напрямком. Російська окупаційна влада здійснювала масові порушення прав власності, включаючи «націоналізацію», конфіскацію, передачу майна іншим особам. Після деокупації необхідно створити ефективні та прозорі механізми для реституції майна законним власникам або надання справедливої компенсації, якщо реституція неможлива. Це вимагатиме значних зусиль для верифікації прав власності, розробки процедур розгляду спорів та функціонування відповідних реєстрів.

Гуманітарні аспекти реінтеграції включають першочергові заходи з документування населення (видача українських документів, відновлення актів цивільного стану), надання соціального захисту та допомоги найбільш вразливим категоріям, відновлення доступу до якісної освіти українською мовою та медичних послуг. Особливої уваги потребуватимуть діти, які тривалий час перебували під впливом російської пропаганди та освітніх програм.

Державна політика щодо населення, яке проживало на ТОТ, має бути людиноцентричною та диференційованою. Необхідно чітко визначити правові засади ставлення до різних категорій громадян: жертв окупації та репресій; осіб, які були змушені співпрацювати з окупаційною владою для виживання; осіб, які добровільно та активно співпрацювали з агресором; осіб, примусово мобілізованих до збройних формувань РФ, тощо. Як зазначає В. Смолянчук (2024), важливо уникнути колективної відповідальності та забезпечити індивідуальний підхід [5, с.115-120].

Окремою правовою проблемою є верифікація документів, виданих окупаційною владою (свідectва про народження, смерть, шлюб, документи про освіту, майнові документи тощо). Україна офіційно не визнає легітимності цих документів, проте для захисту прав громадян та забезпечення їхніх базових потреб можуть бути розроблені спеціальні процедури підтвердження певних фактів, що мали місце під час окупації, через судовий або адміністративний порядок, спираючись на міжнародну практику (наприклад, «намібійські винятки»).

Інформаційна реінтеграція є невід'ємною складовою загального процесу. Вона передбачає відновлення українського інформаційного простору на звільнених територіях, розвінчування російської дезінформації та пропаганди, яка роками впливала на свідомість людей, забезпечення доступу до об'єктивної інформації через українські ЗМІ та інші канали комунікації. Це вимагатиме розробки спеціальних інформаційних стратегій та програм, спрямованих на відновлення довіри до української держави та її інститутів.

Відтак, інституційно-правове забезпечення реінтеграції звільнених тимчасово окупованих територій України є комплексним та довготривалим процесом, що вимагає ретельної підготовки, значних ресурсів та політичної волі. Основними викликами на цьому шляху є відновлення ефективної публічної влади та правопорядку, забезпечення справедливого правосуддя та відповідальності за злочини, вирішення складних майнових питань, надання гуманітарної допомоги та

соціального захисту, а також проведення виваженої політики щодо населення, яке тривалий час перебувало під окупацією. Успіх реінтеграції значною мірою залежатиме від здатності держави розробити та імплементувати гнучку, адаптивну та людиноцентричну модель, що базуватиметься на принципах верховенства права та поваги до прав людини. Важливо активно використовувати релевантний міжнародний досвід, але при цьому враховувати унікальні особливості української ситуації. Необхідне подальше вдосконалення національного законодавства, зміцнення інституційної спроможності відповідних державних органів та широке залучення громадянського суспільства до процесів планування та реалізації реінтеграційних заходів.

Список використаних джерел:

1. Лисенко О. І. Міжнародний досвід постконфліктної реінтеграції територій: уроки для України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2023. Вип. 150. С. 148–162.
2. Мартинюк Р. С. Колабораціонізм та амністія в контексті реінтеграції тимчасово окупованих територій: кримінально-правові та кримінологічні аспекти. *Право України*. 2024. № 3. С. 201–215.
3. Петренко С. В. Військово-цивільні адміністрації як інструмент відновлення публічного порядку на деокупованих територіях: правовий аналіз. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30, № 2. С. 75–85.
4. Реінтеграція звільнених територій: правові та інституційні аспекти: колективна монографія / за ред. В. І. Олефіра. Київ: Видавництво «Юрінком Інтер», 2023. 320 с.
5. Смолянук В. Ф. Державна політика реінтеграції деокупованих територій: принципи та пріоритети. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2024. № 1 (30). С. 112–121.

СОЦІАЛЬНІ МЕДІА В ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙНАХ: МЕХАНІЗМИ ПОШИРЕННЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОТИДІЇ

Світлана ШВЕЦЬ

кандидат політичних наук, старший викладач кафедри
політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

Євген СЕМЕНОВ

магістрант 1 року навчання спеціальності «Політологія»,
Університет Ушинського, м. Одеса

В епоху цифрових технологій соціальні медіа перетворилися на невід’ємну частину повсякденного життя мільярдів людей, ставши для багатьох основним джерелом інформації та платформою для комунікації. Водночас, їх унікальні характеристики – швидкість поширення контенту, глобальне охоплення та інтерактивність – зробили їх потужним інструментом та водночас ключовим полем бою в сучасних інформаційних війнах. Саме через соціальні медіа здійснюються масштабні кампанії з дезінформації, маніпуляції громадською думкою та ведення психологічних операцій, що становить пряму загрозу національній безпеці, суспільній стабільності та демократичним процесам, особливо в країнах, що перебувають у стані збройного конфлікту, як Україна.

Соціальні медіа (такі як Facebook, X (раніше Twitter), Instagram, Telegram, TikTok, YouTube та інші) володіють низкою специфічних характеристик, що роблять їх особливо привабливими для ведення інформаційних операцій. По-перше, це надзвичайна швидкість поширення інформації та її потенційно глобальне охоплення. По-друге, низький поріг входу для створення та розповсюдження контенту, що дозволяє будь-якому актору, включно з державними та недержавними структурами, швидко запускати інформаційні кампанії [1, с. 45-49]. Крім того, алгоритмічне ранжування контенту та персоналізація стрічок новин призводять до

формування так званих «ехо-камер» та «фільтраційних бульбашок», де користувачі переважно бачать інформацію, що підтверджує їхні існуючі погляди, що робить їх більш вразливими до маніпуляцій та ускладнює доступ до альтернативних точок зору.

Типологія інформаційних загроз у соціальних медіа є досить широкою. Ключовим серед них є дезінформація (свідоме поширення неправдивої інформації з метою введення в оману). Окрім цього, соціальні медіа активно використовуються для поширення пропаганди, маніпулятивних наративів та мови ворожнечі (hate speech), спрямованої на розпалювання конфліктів та дискредитацію певних груп [2, с. 78-81].

Психологічні аспекти впливу дезінформації в соціальних медіа є надзвичайно важливими. Емоційно забарвлений контент, апеляція до упереджень та страхів, використання когнітивних викривлень (наприклад, ефекту підтвердження) значно підвищують ефективність дезінформаційних кампаній. Постійний потік негативної або спотвореної інформації може призводити до стресу, тривожності, зниження рівня довіри до інститутів та суспільства в цілому, а також до формування викривленої картини світу [3, с. 203-207].

Російсько-українська війна, особливо її повномасштабна фаза з 2022 року, стала наочним прикладом інтенсивного використання соціальних медіа для поширення дезінформації та ведення інформаційно-психологічних операцій з боку РФ. Одним із поширених механізмів є використання ботоферм, мереж керованих акаунтів (тролів) та фейкових сторінок для штучного посилення певних наративів, створення ілюзії масової підтримки проросійських поглядів, дискредитації української влади, Збройних Сил України та міжнародних партнерів, а також для атак на журналістів та активістів.

Активно застосовуються технології вірусного поширення контенту. З цією метою створюються емоційно заряджені фейкові новини, фото- та відеоматеріали (включно з використанням технології deepfake для створення підроблених відео з

публічними особами), меми та інший контент, розрахований на швидке некритичне поширення користувачами. Особлива увага приділяється створенню наративів, що викликають страх, паніку, зневіру та розкол в українському суспільстві.

Ще одним інструментом є мікротаргетинг пропагандистських повідомлень, який передбачає збір та аналіз даних користувачів соціальних медіа для виявлення їхніх вподобань, страхів та вразливостей, з подальшим адресним спрямуванням на них специфічних маніпулятивних меседжів. Це дозволяє підвищити ефективність впливу на окремі цільові аудиторії.

Специфіка використання різних платформ також є помітною. Telegram став одним із ключових каналів для швидкого поширення новин, анонімних "зливів" та дезінформації, часто без належної модерації. Facebook та Instagram використовуються для поширення візуального контенту та таргетованої реклами. X (Twitter) слугує платформою для швидкого поширення коротких повідомлень та формування інформаційного порядку денного серед певних аудиторій. TikTok активно використовується для поширення коротких відео, в тому числі маніпулятивного характеру, орієнтованих переважно на молодь. YouTube залишається важливим каналом для поширення довгих відеоформатів, включаючи пропагандистські фільми та псевдодокументалістику.

Формування інформаційної стійкості (резильєнтності) суспільства до дезінформації в соціальних медіа вимагає комплексного підходу, що поєднує зусилля держави, громадянського суспільства, освітніх установ та самих технологічних платформ. Ключовим елементом індивідуальної резильєнтності є розвиток медіаграмотності та навичок критичного мислення серед населення. Це включає здатність ідентифікувати фейкові новини, розпізнавати маніпулятивні техніки, перевіряти джерела інформації та свідомо споживати контент. Важливу роль тут відіграють освітні програми для різних вікових груп, починаючи зі шкільного віку [4, с. 250-255].

Державна політика у сфері протидії дезінформації має включати декілька напрямків. По-перше, це ефективні стратегічні комунікації, спрямовані на донесення правдивої інформації та розвінчування ворожих наративів. По-друге, це моніторинг інформаційного простору для виявлення дезінформаційних кампаній та оперативне реагування на них. В Україні цю функцію, зокрема, виконують Центр протидії дезінформації при РНБО та Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. По-третє, це співпраця з ІТ-сектором, фактчекінговими організаціями (наприклад, StopFake, VoxCheck) та іншими інститутами громадянського суспільства [9].

Значна роль та відповідальність у боротьбі з дезінформацією покладається і на самі соціальні медіа платформи. Це стосується вдосконалення політик модерації контенту, оперативного видалення або маркування дезінформації, блокування фейкових акаунтів та мереж ботів, а також підвищення прозорості роботи алгоритмів та рекламних інструментів. Прикладом регуляторних зусиль у цьому напрямку є Акт про цифрові послуги (Digital Services Act) Європейського Союзу, який встановлює нові зобов'язання для онлайн-платформ [5, с. 101-105].

Нарешті, ефективна протидія глобальним інформаційним загрозам неможлива без міжнародного співробітництва, яке має включати обмін інформацією та кращими практиками, координацію зусиль у виявленні та протидії дезінформаційним кампаніям, а також спільний тиск на держави, що використовують дезінформацію як інструмент агресії.

Таким чином, соціальні медіа остаточно утвердилися як одне з ключових полів бою в сучасних інформаційних війнах, надаючи потужні інструменти для поширення дезінформації та маніпуляції громадською думкою. Досвід України в протистоянні російській інформаційній агресії яскраво демонструє масштаби та небезпеку цих загроз.

Формування інформаційної стійкості суспільства є комплексним завданням, що вимагає синергії зусиль на індивідуальному, суспільному, державному та

міжнародному рівнях. Розвиток медіаграмотності, проактивна державна політика у сфері стратегічних комунікацій та протидії дезінформації, відповідальна поведінка технологічних платформ та міжнародна співпраця є ключовими компонентами цієї стратегії. З огляду на постійний розвиток технологій інформаційного впливу, зокрема пов'язаних зі штучним інтелектом, робота над підвищенням інформаційної резильєнтності має бути безперервною та адаптивною.

Список використаних джерел

1. Ткаченко О. В. Соціальні медіа як інструмент гібридної війни: виклики для національної безпеки. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2023. № 1 (35). С. 44–51.
2. Войтович Р. М. Типологія загроз в інформаційному просторі соціальних медіа. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Журналістські науки. 2022. № 932. С. 77–83.
3. Литвиненко О. С. Психологічні наслідки впливу дезінформації в соціальних мережах на молодіжну аудиторію. *Психологія і особистість*. 2024. № 1 (25). С. 201–210.
4. Онопрієнко О. В. Медіаграмотність як фактор інформаційної стійкості особистості в умовах війни. *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25-26 квітня 2024 р.)*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2024. С. 249–256.
5. Коваленко Ю. П. Акт про цифрові послуги ЄС: нові правила для онлайн-платформ та їх вплив на боротьбу з дезінформацією. *Право і цифрові технології*. 2023. № 2 (15). С. 98–108.

НАПРЯМ 2
СУЧАСНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Яків БЕЖЕНАР

магістрант 1 курсу спеціальності «Політологія»

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Інна ПРОНОЗА,

кандидат політичних, доцент кафедри політичних наук і права

Університет Ушинського, м. Одеса

Процес європейської інтеграції для України є не лише трансформацією політичних інститутів та економічних систем, але й глибокою соціокультурною зміною, що зачіпає фундаментальні засади громадської свідомості. У цьому контексті політична культура виступає не просто як сукупність усталених норм, цінностей та уявлень про політику, а як активний чинник, що формує ставлення громадян до влади, їхню участь у політичному житті та сприйняття європейських цінностей. Відповідність національної політичної культури демократичним стандартам Європейського Союзу є критично важливою умовою для успішної та повноцінної інтеграції. Водночас, євроінтеграційні процеси самі по собі чинять зворотний вплив на трансформацію політичної культури, стимулюючи її модернізацію.

Політична культура є ключовим поняттям для розуміння функціонування політичних систем. Вона визначається як сукупність індивідуальних установок,

переконань, емоцій та оцінок щодо політичної системи та її частин, а також щодо ролі власної особистості в системі [4]. Українські науковці, такі як В. Бебик та В. Горбатенко, розглядають політичну культуру як історично обумовлену сукупність стійких цінностей, норм, зразків поведінки та символів, що формують політичну свідомість і діяльність суб'єктів політики.

В умовах євроінтеграції, політична культура набуває особливого значення, оскільки вона виступає «культурним кодом», що визначає готовність суспільства до сприйняття європейських цінностей та норм. Європейська політична культура, як правило, характеризується високим рівнем громадянської участі, повагою до верховенства права, компромісом, толерантністю та довірою до демократичних інститутів [5].

Політична культура України, що формувалася під впливом складного історичного минулого, має свої особливості, які безпосередньо впливають на громадську свідомість:

- патерналізм та низька довіра до інститутів. Тривалий час громадяни звикли до домінування держави та патерналістських очікувань, що призвело до низької довіри до політичних інститутів;
- правовий нігілізм. Спадщина радянського періоду та корупційні практики сприяли формуванню правового нігілізму, коли закони сприймаються як формальності, а не як обов'язкові норми;
- фрагментованість та регіональні особливості. Історичні, культурні та регіональні відмінності призвели до фрагментованості політичної культури, що проявляється у різних політичних орієнтаціях та уявленнях про бажаний розвиток;
- клієнтелізм та неформальні практики. Поширення неформальних зв'язків, клієнтелізму та корупції як способів взаємодії з владою, що підриває принципи меритократії та рівності;
- високий рівень політичної участі у кризові моменти. Українська політична культура демонструє періодичну високу мобілізацію громадян у кризові

моменти, але це не завжди трансформується у стабільну повсякденну громадянську участь.

Ці особливості політичної культури впливають на громадську свідомість, формуючи певні політичні орієнтації, низький рівень довіри до політиків та інститутів, а також схильність до радикальних змін замість поступових реформ.

Процес європейської інтеграції виступає потужним зовнішнім та внутрішнім стимулом для трансформації політичної культури та громадської свідомості в Україні:

- євроінтеграція вимагає адаптації законодавства, інститутів та управлінських практик до стандартів ЄС. Це створює тиск на політичну культуру, стимулюючи її дотримання принципів верховенства права, прозорості, підзвітності та антикорупції;
- ЄС активно просуває цінності демократії, прав людини, толерантності, солідарності та громадянського суспільства. Ці цінності, що транслуються через освітні програми, ЗМІ, культурні обміни, поступово впливають на ціннісні орієнтації громадян [1];
- вимоги ЄС щодо розвитку громадянського суспільства та його участі у формуванні політик сприяють активізації громадянських ініціатив та розвитку інструментів партисипативної демократії [2];
- успішний досвід європейських країн формує нові очікування у громадян щодо якості управління, публічних послуг та соціальних стандартів, що чинить тиск на владу щодо реформ [3];
- необхідність взаємодії з європейськими інститутами та лідерами вимагає від українських політичних еліт адаптації до європейських політичних норм, етикету та принципів компромісу.

Незважаючи на позитивний вплив євроінтеграції, процес трансформації політичної культури та громадської свідомості стикається з низкою викликів:

- консервативні елементи політичної культури, що вкорінені у суспільстві, можуть чинити опір змінам, особливо тим, що вимагають відмови від патерналізму, корупційних практик чи правового нігілізму;
- дезінформаційні кампанії, спрямовані на дискредитацію європейських цінностей та ідеї євроінтеграції, можуть спотворювати громадську свідомість та уповільнювати процес трансформації;
- негативні соціально-економічні наслідки реформ можуть викликати розчарування та знижувати підтримку євроінтеграційного курсу, що відбивається на політичній культурі;
- триваюча війна, хоча й мобілізує суспільство навколо ідеї захисту європейських цінностей, одночасно може посилювати певні авторитарні тенденції або відкладати реформи, що є важливими для трансформації політичної культури.

Політична культура є потужним чинником, що формує громадську свідомість та визначає успіх євроінтеграції України. Хоча українська політична культура має певні риси, що ускладнюють цей процес, євроінтеграційні вимоги та внутрішні трансформації створюють потужні стимули для її модернізації. Розвиток демократичних цінностей, посилення громадянської участі, підвищення довіри до інститутів та боротьба з корупцією є ключовими напрямками трансформації політичної культури, що сприятимуть формуванню європейсько-орієнтованої громадської свідомості. Цей процес є складним та довготривалим, але його успішність критично важлива для майбутнього України як повноцінного члена європейської спільноти.

Список використаних джерел:

1. Авксентьєв Ю. П. Європейські цінності як фактор трансформації політичної культури українського суспільства. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Політологія*, 2017, С. 7-10.
2. Заблоцька М. В. Становлення та розвиток участі громадянського суспільства в процесах євроінтеграції України. *Гілея: науковий вісник*, 2016, С. 263-267.

3. Кравченко В. В. Вплив європейської інтеграції на трансформацію політичної культури українського суспільства. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*, 2015, С. 108-113.
4. Almond, G. A., & Verba, S. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
5. Inglehart, R., & Welzel, C. (2005). *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge: Cambridge University Press.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ІДЕОЛОГІЙ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Денис БРИК

магістрант1 курсу спеціальності «Політологія»

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Інна ПРОНОЗА,

кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук і права

Університет Ушинського, м. Одеса

Політичні ідеології традиційно відігравали центральну роль у формуванні політичного ландшафту Європейського Союзу, визначаючи межі партійної конкуренції, урядів та суспільних дискусій. Вони слугували не лише як системи переконань, що пропонують бачення «доброго суспільства» та шляхи його досягнення, а й як потужні інструменти мобілізації та формування колективної ідентичності. Однак, з кінця XX століття та на початку XXI століття, європейський простір став свідком значних трансформацій у сфері політичних ідеологій. Глобалізація, цифровізація, міграційні кризи, екологічні виклики, економічна

нестабільність та зростання популізму кидають виклик традиційним ідеологічним поділам, що призводить до розмивання меж між «правими» та «лівими», появи нових ідеологічних гібридів та переформатування партійних систем.

Традиційно європейський політичний простір формувався під впливом кількох основних ідеологій, які мали свої унікальні національні особливості, але поділяли спільні риси:

- лібералізм започаткований на цінностях свободи, індивідуалізму, обмеженої держави, вільного ринку та демократії. У ЄС лібералізм еволюціонував від класичного до соціального лібералізму, що допускає більшу роль держави у соціальній сфері [3];

- консерватизм базується на принципах традиції, порядку, стабільності, поваги до ієрархії та інститутів. У Європі консерватизм часто асоціюється з національною ідентичністю та християнськими цінностями. Європейський консерватизм еволюціонував від традиціоналізму до неоконсерватизму, інтегруючи елементи вільного ринку, але зберігаючи скептицизм щодо надмірної інтеграції та втрати національного суверенітету;

- соціал-демократія виникла як модифікація соціалізму, що відмовилася від революційних методів на користь парламентської боротьби та побудови держави загального добробуту через соціальні реформи, перерозподіл багатств та державний контроль над економікою [1]. Соціал-демократія була домінуючою силою у багатьох європейських країнах після Другої світової війни, але з кінця XX століття зіткнулася з кризою, пов'язаною з глобалізацією та неоліберальними реформами;

- християнська демократія поєднує християнські цінності (солідарність, субсидіарність) з демократичними принципами та соціально-орієнтованою ринковою економікою. Була ключовою силою у післявоєнній Німеччині, Італії, Бельгії.

Трансформація політичних ідеологій у країнах Європейського Союзу є результатом взаємодії низки наступних чинників.

Глобалізація – розмивання національних кордонів, посилення взаємозалежності економік та культурний обмін призвели до того, що традиційні національно-орієнтовані ідеології почали втрачати свою актуальність.

Криза держави загального добробуту та неоліберальні реформи – зростаюче фінансове навантаження на системи соціального забезпечення та домінування неоліберальної економічної парадигми з 1980-х років призвели до скорочення соціальних програм та приватизації, що підірвало традиційні позиції соціал-демократії та посилило позиції правих ідеологій [7].

Міграційні процеси та мультикультуралізм – масштабні міграційні хвилі викликали нові ідеологічні розломи, пов'язані з питаннями ідентичності, інтеграції, безпеки та культурної різноманітності [2].

Цифрова революція та інформаційне суспільство – поширення інтернету та соціальних мереж змінило характер політичної комунікації, сприяло появі нових форм політичної мобілізації та поширенню дезінформації [6].

Європейська інтеграція – сама інтеграція створює нові ідеологічні лінії розколу, наприклад, між євроскептиками та єврооптимістами, або між прихильниками подальшої федералізації та тими, хто відстоює національний суверенітет. Це призводить до переформатування партійних альянсів та ідеологічних позицій.

Криза представницької демократії та зростання популізму – зниження довіри до традиційних партій та політичних інститутів, а також зростання популістських рухів, які часто апелюють до простих рішень складних проблем, підривають ідеологічний фундамент традиційної політики [4].

Під впливом цих чинників відбувається розмивання традиційних ідеологічних кордонів та поява нових форм політичної ідеології.

«Деідеологізація» та прагматизм. Деякі дослідники говорять про «кінець ідеологій» або «деідеологізацію», що означає зменшення ролі ідеологічної доктрини на користь прагматичного, технократичного підходу до управління.

Зростання популізму. Популізм не є ідеологією у класичному розумінні, а радше стилем політичного лідерства, що протиставляє «чистий народ» «корумпованим елітам». Він може поєднуватися з елементами як лівої, так і правої ідеології, руйнуючи традиційні поділи.

Поява «нових правих» та «нових лівих».

Нові праві – часто поєднують економічний лібералізм з націоналізмом, консерватизмом у соціальних питаннях та антимігрантською риторикою.

Нові ліві – зміщують акцент з класової боротьби на питання ідентичності, прав меншин, екології, гендерної рівності.

Екологічні питання стали центральними, породивши «зелені» партії, що пропонують комплексну ідеологію, яка поєднує екологічні цінності з елементами соціальної справедливості та пацифізму.

Євроскептицизм та єврооптимізм як ідеологічні розколи. Відношення до європейської інтеграції стало самостійним ідеологічним виміром, що перетинає традиційні поділи «ліві-праві» [5].

Гібридизація ідеологій. Партії та рухи часто інтегрують елементи різних ідеологій, створюючи «гібридні» форми.

Трансформація політичних ідеологій у країнах Європейського Союзу є складним та багатограним процесом, зумовленим впливом глобалізації, соціально-економічних змін, міграційних процесів та нових технологій. Це призводить до розмивання традиційних поділів «ліві-праві», зростання популізму, появи нових ідеологічних розколів та гібридизації ідеологій. Наслідками цих трансформацій є зміни у партійних системах, ускладнення формування урядів та поява нових форм політичної поляризації. Розуміння цих процесів є критично важливим для аналізу політичної динаміки в ЄС та прогнозування її майбутнього розвитку. Подальші

дослідження повинні зосередитися на виявленні нових ідеологічних наративів та їхньої здатності забезпечувати стабільність та демократичний розвиток європейських політичних систем у мінливому світі.

Список використаних джерел:

1. Bernstein, E. (1899). *Evolutionary Socialism: A Criticism and Affirmation*. New York: B.W. Huebsch.
2. Goodhart, D. (2017). *The Road to Somewhere: The New Tribes Shaping Britain*. London: C. Hurst & Co.
3. Kukathas, C. (2003). *The Liberal Archipelago: A Theory of Diversity and Freedom*. Oxford: Oxford University Press.
4. Mair, P. (2013). *Ruling the Void: The Hollowing of Western Democracy*. London: Verso.
5. Marks, G., & Steenbergen, M. R. (2004). European Integration and Political Conflict. *Comparative Political Studies*, 37(2), 155-174.
6. Norris, P., & Inglehart, R. (2019). *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. Cambridge: Cambridge University Press.
7. Streeck, W. (2014). *Buying Time: The Delayed Crisis of Democratic Capitalism*. London: Verso.

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У
РОЗВ'ЯЗАННІ ПРОБЛЕМИ АЛКОГОЛІЗМУ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ
ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ З БОКУ РФ ТА ВВЕДЕННЯ ПРАВОВОГО
ПОЛОЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ**

Євген БУТИРІН

кандидат юридичних наук

доцент кафедри політичних наук та права,

Університет Ушинського, м. Одеса

Софія ЛЯШЕНКО

студентка 1 курсу спеціальність «Політологія»,

Університет Ушинського, м. Одеса

Після анексії АРК та окупації окремих районів Донецької та Луганської областей рф на території багатьох населених пунктів, особливо в прифронтовій зоні, з'явилися військові підрозділи. Треба зазначити, що військовослужбовці часто стикаються з надмірними психічними навантаженнями, такими як стрес, тривога та посттравматичний стресовий розлад. Під час бойових дій або після повернення з війни військові можуть відчувати сильний стрес та емоційну напругу. Алкоголь стає своєрідним механізмом самозахисту, що тимчасово полегшує симптоми посттравматичного стресового розладу та тривожних розладів [1].

Соціальні чинники також значно впливають на поширення алкоголізму серед військових. Військова культура, що часто заохочує ризиковану поведінку, може сприяти вживанню алкоголю. Військові підрозділи часто мають свої традиції, що включають вживання алкоголю як частину ритуалів чи святкувань. Тиск колег та необхідність «бути частиною команди» можуть спонукати військових до вживання алкоголю. Крім того, військові часто мають обмежений доступ до розважальних заходів, особливо під час розгортання або служби у віддалених місцях. Це може

спричинити пошук альтернативних способів зняття стресу, таких як алкоголь. Відсутність позитивних соціальних взаємодій та підтримки з боку сім'ї і друзів посилює ці тенденції [1]. Наслідки алкоголізму у військових можуть бути руйнівними не лише для самих військовослужбовців, а й для їхніх сімей та громад.

Іноді вживання алкоголю військовими приводить до трагічних наслідків. Наприклад, у с. Доброводи Чортківського району Тернопільської області у 2024 р. військовослужбовець у стані алкогольного сп'яніння відкрив стрільбу по цивільних особах, у результаті чого двоє людей загинуло та троє отримали поранення [2]. Подібне сталося в Київській області, де військовий на підпитку розстріляв двох цивільних осіб [3]. Також у мережі Інтернет можна знайти багато інформації про побиття п'яними військовими цивільних [4], працівників органів Національної поліції [5] та навіть генерал-майора СБУ [6]. Існує й інша проблема у військовослужбовців – керування транспортними засобами в стані алкогольного сп'яніння, що часто приводить до трагічних наслідків [7]. Зауважимо, що до 2021 р. в Україні не існувало нормативно-правового акту, який би дозволив органам місцевого самоврядування заборонити торгівельним закладам продавати алкогольні напої військовослужбовцям. Однак, у деяких регіонах заборону на продаж алкоголю військовим було запроваджено рішеннями місцевих рад. У своїх рішеннях вони спиралися на ст. 15-3 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилятів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» [8], який надає їм право обмежувати продаж алкоголю в певний час доби. Наприклад, рішення про заборону на продаж алкоголю військовим було прийняте на території Кам'янка-Бузької об'єднаної територіальної громади Львівської області [9]. У м. Новгород-Волинському місцева рада прийняла подібне рішення за пропозицією командирів військових частин Новгород-Волинського гарнізону в 2017 р. [10]. Однак, слід зауважити, що цей закон не передбачає можливості

встановлення заборони для окремих категорій громадян, таких як військовослужбовці.

У 2021 р. Кабінет міністрів України вирішив цю прогалину в праві, прийнявши постанову № 1457 [11]. На підставі п. 3 цього нормативно-правового акту «Заборона торгівлі ...алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі, у межах території, на якій вводиться воєнний стан, запроваджується шляхом видання наказу військовим командуванням разом з військовою адміністрацією (у разі її утворення) з метою забезпечення громадської безпеки і порядку». На органи місцевого самоврядування був лише покладений обов'язок забезпечити негайне інформування про запровадження заборони торгівлі алкоголем (п. 6 вищезазначеної постанови). Військове командування досить активно використовує цю норму права на практиці. Наприклад, Вінницька обласна військова адміністрація прийняла наказ № 1232 / 21 від 25.09.2023 р. «Про заборону торгівлі на території області алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі». На підставі цього нормативно-правового акту на території Вінницької області було заборонено торгівлю алкогольними напоями цивільним громадянам з 22 год. 00 хв. до 06 год. 00 хв.; цілодобово громадянам під час несення служби у правоохоронних органах, Збройних Силах, Національній гвардії, територіальній обороні, інших військових формуваннях та особам зі зброєю [12]. Подібний нормативно-правовий акт був прийнятий у Миколаївській області [13] та в Івано-Франківській області [14], також у Сумській області [15] та ін.

З часом у деяких областях були внесені зміни в нормативно-правові акти, з метою збільшення часу продажу алкогольних напоїв для цивільних осіб [16]. Після встановлення вищезазначених заборон, працівники органів Національної поліції почали перевірку торгівельних закладів, де реалізуються або реалізувалися алкогольні напої.

Список використаних джерел:

1. Причини алкоголізму у воєнних. URL : <https://maa-ukraine.com.ua/news/prichiny-alkogolizma-u-voennyh/>.
2. Військовий був нападпитку: у Доброводах, де відбувся розстріл цивільних, заборонили продаж алкоголю та просять перенести в/ч. URL : <https://realno.te.ua/novyny/vijskovyj-iakyj-rozstriliav-liudej-u-dobrovodakh-buv-napidpytku-u-seli-zaboronyly-prodazh-alkoholiu/>.
3. У Києві судять військового, який на підпитку розстріляв двох чоловіків. URL : https://vgolos.ua/news/u-kiievi-sudyat-viyskovogo-yakiy-napid-pitku-rozstrilyav-dvoh-cholovikiv_1434555.html.
4. П'яні «айдарівці» побили людину під Миколаєвом – ЗМІ. URL : <https://www.pravda.com.ua/news/2015/09/22/7082161/>.
5. На Волині двоє п'яних військових у відділенні поліції побили поліцейського: як їх покарали. URL : <https://www.volynnews.com/news/all/na-volyni-dvoye-pianykh-viyskovosluzhbovtiv-u-viddilenni-politsiyi-pobyly/>.
6. На Закарпатті п'яні контррозвідники побили генерала СБУ Мікуліна, – ЗМІ. URL : <https://novynarnia.com/2023/06/25/na-zakarpatti-pyani-kontrozvidnyky-pobyly-generalasbu-mikulina-zmi/>.
7. П'яний військовий зробив смертельну ДТП: яке отримав покарання. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=QSMjuD-ZQQY>.
8. Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, спиртових дистилятів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального». *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 46. Ст. 345. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
9. На Львівщині заборонили продавати алкоголь військовим. URL : <https://lviv.depo.ua/ukr/lviv/na-lvivschini-zaboronili-prodavati-alkogol-viyskovim-20180303736846>.

10. У Новограді-Волинському виконком рекомендував закладам торгівлі не продавати алкоголь військовим. URL : https://www.zhitomir.info/news_166605.html.

11. Постанова Кабінету міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1457 «Про затвердження Порядку заборони торгівлі зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі, в умовах правового режиму воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1457-2021-%D0%BF#Text>.

12. Наказ Вінницької обласної військової адміністрації № 1232 / 21 від 25.09.2023 р. «Про заборону торгівлі на території області алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі». URL : <https://www.vin.gov.ua/oda/normatyvno-pravovi-dokumenty/794-nakazy-nachalnyka-oblasnoi-viiskovoi-administratsii/57654-nakaz-1232-21-vid-25-veresnia-2023-roku>.

13. На Миколаївщині заборонили продаж алкоголю під час комендантської години. URL : <https://suspilne.media/mykolaiv/637508-na-mikolaivsini-zaboronili-prodaz-alkogolu-pid-cas-komendantskoi-godini>.

14. Наказ ОВА «Про встановлення обмежень щодо торгівлі алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі, на території Івано-Франківської області». *Юридичний департамент ОДА*, від 04 квітня 2022 р. № 12. URL : <https://www.if.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-obmezhen-shchodo-torgivli-alkogolnimi-napoyami-ta-rechovinami-viroblenimi-na-spirovij-osnovi-na-teritoriyi-ivano-frankivskoyi-oblasti>.

15. У Сумах – нові правила торгівлі алкоголем. URL : <https://smr.gov.ua/uk/novini/podiji/30799-u-sumakh-novi-pravila-torgivli-alkogolem.html>.

16. Змінено дозволений час продажу алкоголю. URL : <https://zp.gov.ua/news/123604-zmineno-dozvolenii-cas-prodazu-alkogoliu>.

ПАТРІОТИЗМ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Валерія ВОЛКОВИНСЬКА,

студентка 4 курсу спеціальності 052 «Політологія»

факультету соціології та управління,

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Науковий керівник:

Наталя ГОРЛО,

доктор політичних наук, професор кафедри політології

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Патріотизм відігравав вагомий роль у розвитку України як держави у всі періоди історії та виступає одним із найбільш вагомих чинників національної стійкості сучасної України. В умовах російсько-української війни саме патріотизм виконує функцію каталізатора і сприяє згуртованості суспільства, формує громадянську відповідальність, готовність до самопожертви заради спільного блага та віру в перемогу. Це важливо не лише для підтримки армії, а й для збереження економічної, соціальної та культурної цілісності України.

Патріотизм є складним явищем, яке демонструє готовність до захисту та відстоювання інтересів держави і відповідальність за реалізацію й розвиток державної політики в країні. М. Єнін зазначає, що патріотизм – це «складник системи загальнонаціональних цінностей, основа національної ідентичності, державного будівництва і національної безпеки», значення якого зростає в критичних ситуаціях історичного розвитку: під час війни, загострення соціальних конфліктів, на фоні революційних рухів, боротьби за владу, природних катаклізмів [2].

Серед вітчизняних дослідників вивченням сутності та особливостей національної стійкості займається О. Резнікова. Відповідно до її розуміння

національна стійкість – це «здатність національних систем й інститутів протистояти загрозам, адаптуватися до їх дії та швидких змін безпекового середовища, безперебійно функціонувати до і під час кризи, а також швидко відновлюватися після кризи до бажаної рівноваги (на попередньому або на новому рівні» [4]. Вважаємо, що це визначення достатньо широко розкриває сутність поняття «національна стійкість», вказуючи саме на ті складники, від яких і залежить формування стійкості на державному рівні. На сьогодні національна стійкість є засадничою для подальшого концептуального розвитку України, тому що саме від рівня національної стійкості залежить те, наскільки держава здатна протидіяти різного роду викликам, зокрема, зовнішній агресії з боку російської федерації.

Ізраїльські дослідники Г. Бен-Дор, А. Педазур, Д. Канетті-Нісім та Е. Зайдіс розробили теорію, відповідно до якої національна стійкість складається з чотирьох основних компонентів: 1) патріотизм; 2) оптимізм; 3) соціальна інтеграція; 4) довіра до політичних і громадських інститутів, – які слід зберігати під час нерозв'язних конфліктів [6]. Можемо зазначити, що патріотизм можна розглядати і як умову зростання рівня національної стійкості під час певного роду кризи, і як наслідок того, що певна нація пережила той чи інший виклик. Сучасний світ є настільки строкатим та неоднорідним, що концептуально вибудувати універсальну модель національної стійкості дуже важко.

В Україні проблема національної стійкості актуалізувалася саме в умовах російсько-української війни і знайшла своє відображення у Концепції забезпечення національної системи стійкості, яку затверджено Указом Президента України №479/2021 р. від 27.09.21 р. Відповідно до концептуальних засад цього документу, національна стійкість розглядається як «здатність держави і суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження і характеру, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стає функціонування, швидко відновлюватися до бажаної рівноваги після кризових ситуацій» [3]. Виходячи з

даного визначення, бачимо, що вагому роль у формуванні національної стійкості відіграють не лише державні органи влади, а й суспільство.

У період російсько-української війни українська спільнота, знаходячись в надскладних умовах, не тільки виживає як нація і захищає свою державу, а й зміцнює свої громадянські позиції, тим самим посилюючи патріотичну свідомість. Війна продемонструвала, що таке справжній патріотизм. Сучасний український патріотизм – це й реальна боротьба з російськими окупантами на фронті, і міцний тил, який підтримує армію, розвиває економіку країни і наближає Перемогу. Як зазначає М. Гордієнко, трагедія російсько-української війни змушує кожного громадянина нашої держави стати патріотом, робити все можливе для спільної перемоги над агресором [1, с. 43]. Розділяємо думку автора, що на сьогодні за наявності сусіда-агресора України українці приречені на консолідацію своєї нації. Тому патріотизм, який сформувався в умовах російсько-української війни, має стати колективним імунітетом для всієї України проти будь-яких проявів проросійських наративів та напрямків реалізації відповідної політики, які мають сприйматися як ворожі, що є зрадою українських національних інтересів та підривають засади національної стійкості України загалом. Вважаємо, що діти та молодь, які народилися та виросли в умовах російсько-української війни, демонструють активну громадянську позицію, що свідчить про формування покоління, для якого патріотизм є природною цінністю, а не набутою.

Соціологічна група «Рейтинг» у 2023 році провела дослідження на тему «Формула стійкості України: основні складові під час війни та у поствоєнний період». Українське суспільство вважає, що віра в Збройні Сили України (86%) та сім'я і близькі (61%) є основними факторами, які допомагають зберігати стійкість у період війни. По 12% опитаних також вважають проявом стійкості волонтерство та збори коштів. Збройні Сили України (82%) є найбільш ефективною інституцією в Україні в умовах війни. Президента України вважають найбільш ефективним 68%, волонтерів – 59%. Стосовно ефективності органів місцевого самоврядування, то

відносна більшість опитаних вважають достатніми зусилля, які докладають для вирішення важливих питань своєї громади, міста/села місцеві громадяни (71%), влада (55%), бізнес (50%) [5]. На основі огляду результатів соціологічного дослідження бачимо, що морально-патріотична складова національної стійкості в умовах війни полягає у високому рівні довіри до ЗСУ, підтримці політичної влади країни, значному рівні розвитку громадського сектора (за час війни волонтерський рух набув небувалого масштабу), а також вірі у подальший розвиток України як держави.

Процес протидії збройній агресії засвідчив як нам самим, так і усьому світові те, що українське суспільство має значні резерви самоорганізації, мужності й відваги, що і продемонструвало особливості української національної стійкості усьому світу. Відповідно до різного роду викликів, які пов'язані з російсько-українською війною, сублімація патріотичної активності громадян є одним із основних факторів утвердження України як політичної нації. Для того, щоб підтримувати національну стійкість в надскладних умовах боротьби з окупантами, виникає потреба в єдності патріотичних та національних почуттів.

Отже, патріотизм є однією із фундаментальних складових національної стійкості, адже без патріотичного настрою суспільства будь-яка державна стратегія національної стійкості втрачає сенс та ефективність. Огляд сутнісних особливостей національної стійкості в умовах війни продемонстрував нам, що національна стійкість відіграє вагомую роль у життєздатності держави в складних умовах, серед яких і є війна.

Список використаних джерел:

1. Гордієнко М. Г. Зовнішня агресія як фактор індукції патріотизму. *Патріотизм у системі сучасних суспільних цінностей* : матеріали XV науково-практичної конференції. Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2016. С. 40-43.

2. Єнін М. Н. Патріотизм. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/Патріотизм> (дата звернення: 04.05.2025).
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості» : Указ Президента України від 27.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#Text> (дата звернення: 05.05.2025).
4. Резнікова О. О. Розбудова національної стійкості: концептуальні підходи, передові світові практики. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-11/roa_presentation_niss_v01.pdf (дата звернення: 08.05.2025).
5. Формула стійкості України: основні складові під час війни та у поствоєнний період (6-11 червня 2023). *Соціологічна група «Рейтинг»*. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/ukraine_s_resilience_formula_the_essential_components_during_war_and_post-war_6_11_june_2023.html (дата звернення: 13.05.2025).
6. Ben-Dor G., Pedahzur A., Canetti-Nisim D., Zaidise E. The role of public opinion in Israel's national security. *American Jewish Congress: Congress Monthly*. 2002. № 69(5). Pp.13–15.

**МОЛОДІЖНІ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ: ВІДНОВЛЕННЯ,
ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ, ВНЕСОК У
ПЕРЕМОГУ ТА ВІДБУДОВУ**

Михайло ЛЕВЕНЕЦЬ

магістрант 1 курсу спеціальності «Політологія»

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Світлана НАУМКІНА

доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і
права Університету Ушинського, м. Одеса

Молодіжні громадські організації (МГО) та рухи завжди були важливим елементом громадянського суспільства України, виступаючи каталізатором змін, школою лідерства та платформою для самореалізації молодих людей. Однак, повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році та триваюча війна (станом на травень 2025 року) докорінно трансформували як сам молодіжний сектор, так і його роль у житті країни. Сьогодні МГО – це потужна сила, що робить неоціненний внесок у спротив агресору, підтримку постраждалих, адвокацію інтересів України на міжнародній арені та, що найважливіше, у формування візії та практичну реалізацію повоєнної відбудови.

Головна увага приділяється автором тез аналізу сучасного стану молодіжних організацій в Україні, їхньої стійкості перед обличчям викликів, ключових напрямів діяльності та ролі у процесах перемоги та відновлення.

Функціонування молодіжного сектору в Україні спирається на оновлену законодавчу базу та розбудову інституційної підтримки. Ключовим документом є Закон України «Про основні засади молодіжної політики» (2021), який визначив сучасні підходи до роботи з молоддю, закріпив поняття «молодіжна організація»,

«молодіжний центр», «молодіжний працівник» та заклав основи для розбудови інфраструктури [1].

Важливою віхою стало створення Українського молодіжного фонду (УМФ), який, незважаючи на виклики воєнного стану, розпочав свою роботу та надає грантову підтримку ініціативам МГО, сприяючи їхній інституційній спроможності та реалізації проєктів [2]. Діє Національна молодіжна стратегія до 2030 року, хоча її пріоритети зазнали суттєвих коректив під впливом війни [3]. Міністерство молоді та спорту України продовжує координувати державну політику, адаптуючи її до нових реалій та співпрацюючи з міжнародними партнерами та самими МГО [4]. Розвивається мережа молодіжних центрів та просторів, які навіть в умовах війни стали осередками гуманітарної допомоги, психологічної підтримки та неформальної освіти.

З перших днів повномасштабного вторгнення молодіжні організації продемонстрували надзвичайну гнучкість, мобільність та відданість. Їхня діяльність зазнала кардинальних змін, до яких можна віднести, перш за все:

- масштабне волонтерство та гуманітарну допомогу. Тисячі молодих активістів долучилися до збору коштів, закупівлі та доставки амуніції, медикаментів, продуктів харчування для ЗСУ та цивільного населення. МГО організовували евакуацію, облаштування прихистків для ВПО, надання психологічної та юридичної допомоги [5; 6]. Такі організації, як «Пласт», Українська Волонтерська Служба, локальні ініціативи стали основою гуманітарного фронту;

- інформаційний спротив та міжнародна адвокація. МГО активно працюють на інформаційному фронті, поширюючи правдиву інформацію про війну, протидіючи російській дезінформації та адвокатуючи інтереси України на міжнародних молодіжних форумах, конференціях та через партнерські мережі [7];

– підтримка психічного здоров'я. Усвідомлюючи травматичний вплив війни, багато МГО запустили проєкти психологічної підтримки, групи взаємодопомоги, освітні заходи щодо ментального здоров'я для молоді та волонтерів;

– неформальна освіта та розвиток навичок. Навіть в умовах війни продовжується робота з розвитку компетенцій молоді, необхідних як для сьогодення, так і для майбутньої відбудови (проєктний менеджмент, критичне мислення, цифрова грамотність, підприємництво);

– національно-патріотичне виховання. Значно посилюється фокус на утвердження української ідентичності, вивчення історії, культури, протидію «руському миру», що є важливим елементом стійкості суспільства.

Варто переоцінити роль МГО у процесах відбудови та євроінтеграції. Молодіжні організації розглядаються як ключові партнери у процесі повоєнного відновлення України. Їхній потенціал є незамінним у таких сферах, як; залучення молоді до планування. МГО забезпечують представництво голосу молоді у розробці місцевих та національних планів відбудови, гарантуючи, що потреби та бачення молодих людей будуть враховані. Платформи, як, наприклад, U-Report (UNICEF), активно залучають молодь до опитувань та консультацій; реалізація проєктів відновлення. Молодіжні команди можуть брати активну участь у відновленні інфраструктури (особливо соціальної), реалізації екологічних проєктів, розвитку громад; розвиток людського капіталу. Через освітні та підприємницькі програми МГО сприяють формуванню кваліфікованих та активних громадян, готових відбудовувати країну; соціальна згуртованість та реінтеграція. МГО відіграють важливу роль у подоланні травм війни, налагодженні діалогу в громадах, реінтеграції ветеранів та ВПО.

МГО є активними промоутерами європейських цінностей, беруть участь у міжнародних обмінах (наприклад, через Erasmus+), сприяють гармонізації молодіжної політики з європейськими стандартами та адвокатуєть вступ України до ЄС [7; 8].

Незважаючи на стійкість та активність, молодіжний сектор стикається з серйозними викликами. Так, активісти та організації, особливо у прифронтових регіонах, працюють під постійною загрозою обстрілів. Серйозною є і фінансові проблеми. І хоча міжнародна підтримка зросла, системна та довгострокова фінансова сталість залишається проблемою, особливо для невеликих та локальних МГО. Роль УМФ є важливою, але його ресурси обмежені. Не меншою проблемою є й людські ресурси, що пов'язано з відтоком молоді за кордон, мобілізацією, емоційним вигоранням тощо [9].

Перспективи розвитку сектору пов'язані з посиленням інституційної підтримки (зокрема, через УМФ), подальшою інтеграцією в європейські молодіжні мережі, розвитком молодіжних центрів, впровадженням програм підтримки молодіжного лідерства та підприємництва, а також визнанням ролі МГО як повноцінних партнерів у процесі відбудови.

Отже, молодіжні організації України в умовах безпрецедентних викликів продемонстрували свою життєздатність, адаптивність та величезний потенціал. Вони стали невід'ємною частиною національного спротиву та фундаментом для майбутнього відновлення. Стійкість українського молодіжного сектору, його здатність до трансформації та самоорганізації є запорукою того, що молодь відіграватиме ключову роль у побудові сильної, демократичної та європейської України. Подальша підтримка, інвестування в розвиток спроможності МГО та залучення їх до процесів прийняття рішень є стратегічно важливим завданням для держави та її міжнародних партнерів.

Список використаних джерел:

1. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021. № 1414-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 28. Ст. 237.
2. Український молодіжний фонд. (2025). *Річний звіт про діяльність за 2024 рік*. Київ: УМФ.

3. Національна молодіжна стратегія до 2030 року. Затверджено Указом Президента України від 12 березня 2021 року № 94/2021.
4. Міністерство молоді та спорту України. (2025). *Звіт про реалізацію молодіжної політики в умовах воєнного стану у 2024 році*. Київ: ММСУ.
5. Українська Волонтерська Служба. (2024). *Волонтерство в Україні під час війни: Дослідження мотивації та викликів*. Київ: УВС. 65 с.
6. UNDP Ukraine. (2024). *The Resilience of Youth: Ukrainian Youth Organizations Facing the War*. Research Report. Kyiv: UNDP. 98 p.
7. Національна молодіжна рада України (НМРУ). (2024). *Міжнародна діяльність НМРУ та українських МГО: Адвокація перемоги та євроінтеграції*. Інформаційний дайджест. Київ: НМРУ.
8. Програма Erasmus+ в Україні. (2024). Вплив програм міжнародної мобільності на молодіжний сектор України. Аналітичний звіт. Київ: Національний Erasmus+ офіс в Україні.
9. Павленко О. В. (2024). Інституціоналізація молодіжного руху в сучасній Україні: правові та організаційні аспекти. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. № 5. С. 77–83.

ЛІНГВОМАНІПУЛЯЦІЯ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРИ: СТРАТЕГІЇ ТА РИЗИКИ

Юлія МУЖЕЛЯК

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю «Політологія», Університет Ушинського, м. Одеса

Медіапростір у сучасній Україні є не лише платформою для поширення інформації, а й полем інтенсивного впливу на громадську думку. Особливо це

актуалізувалося у зв'язку з повномасштабною війною, політичними загостреннями та соціальними трансформаціями. Відтак у центрі дослідження опиняється лінгвоманіпуляція — навмисне використання мовних засобів для приваного впливу на свідомість аудиторії.

У медійному дискурсі фіксується низка сталих маніпулятивних стратегій, що поєднують лінгвістичні, соціопсихологічні й технологічні чинники. Це вибіркова подача інформації з метою викликати конкретну реакцію. Наприклад, новина «Уряд знову не виконав обіцянки» фокусує увагу лише на негативному аспекті, ігноруючи контекст. Лінгвістично це підкріплюється вживанням емоційно-оцінної лексики: знову, провал, ганьба, неспроможність.

Замість прямої оцінки використовуються метафори, порівняння, евфемізми або навіть граматичні конструкції, що натякають на бажане сприйняття. Наприклад: «Влада пасе задніх» — метафора, яка створює стійке негативне уявлення без фактичного аналізу. Це створення рамки сприйняття події або явища. Так, висвітлення війни крізь фрейм «боротьба за свободу» або навпаки — «війна за чужі інтереси» визначає не лише тональність повідомлення, а й його цільову ідеологічну орієнтацію.

На рівні мови найбільш поширеними механізмами є: номінація – добір назв і термінів, що задають певну інтерпретацію (наприклад, «військова операція vs вторгнення»); оціночні епітети – «небезпечний законопроект», «скандальний політик»; перифрази й евфемізми – «оптимізація бюджету замість скорочення витрат», «виведення сил замість відступ» тощо. Як зазначає М. Ющенко, лексико-семантичний рівень лінгвоманіпуляції часто є непомітним для реципієнта, оскільки ґрунтується на звичних мовних моделях, що сприймаються як нейтральні [1, с. 58-66].

У сучасних медіа текст дедалі частіше поєднується з візуальними елементами: фото, мемами, графікою, які стають частиною маніпулятивного меседжу. Наприклад, заголовок «Нардепи знову «засвітилися» на курорті»

супроводжується зображенням пляжу — це підсилює емоційне неприйняття без потреби в доказах. Крім того, типографіка (жирні заголовки, червоний колір, капс) також виконує роль лінгвоманіпулятивного підсилювача. Як підкреслює Т. Гудименко, візуально-вербальна маніпуляція має миттєвий ефект і діє позасвідомо [2, с. 32-37].

Соціальні платформи сприяють швидкому поширенню інформації, яка часто є маніпулятивною через: скорочення обсягу повідомлення (твіт, пост, заголовки), що стимулює спрощення та поляризацію змісту; алгоритмічне підсилення емоційного контенту (чим агресивніше, тим більше охоплення); механізм «соціального доказу» — чим більше лайків / репостів, тим вища довіра.

Лінгвоманіпуляція в медіа не лише змінює сприйняття окремих подій, а й формує загальну соціальну дійсність. Її ризики включають: зниження критичного мислення — звичка до емоційного, а не аналітичного сприйняття; поляризація суспільства — через риторику «ми — вони», розділення на «зрадників» і «героїв»; втрата довіри до фактів — домінування наративу над фактологією; маніпулятивне у правління емоціями — страх, гнів, надія стають інструментами контролю [Див., напр.: 3].

У цьому контексті особливо небезпечними є меседжі, що апелюють до ідентичності, національної пам'яті, історії, які використовуються для легітимації політичних рішень або дискредитації опонентів.

Відтак, лінгвоманіпуляція в українському медіапросторі є багаторівневим явищем, яке охоплює лексичні, синтаксичні, прагматичні та візуально-графічні аспекти. Її поширення зумовлене як технологічними змінами у сфері комунікації, так і соціополітичними трансформаціями. Критичне осмислення медіаконтенту, розвиток медіаграмотності та мовної рефлексії є ключовими умовами протидії деструктивним впливам.

Список використаних джерел:

1. Ющенко М. О. Мовні стратегії маніпулювання в українському медіапросторі. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2023. Т. 71. С. 58–66.
2. Гудименко Т. А. Візуально-вербальна маніпуляція у медіатекстах: тенденції 2022 року. *Вісник КНУ імені Шевченка. Серія: Журналістика*. 2022. №1 (44). С. 32–37.
3. Сорока Л. А. Когнітивні фрейми в сучасній українській журналістиці. *Проблеми семантики слова, речення і тексту*. 2022. №30. С. 141–147.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Світлана НАУМКІНА

доктор політичних наук професор,
завідувач кафедри політичних наук і права
Університет Ушинського, м. Одеса

Максим УЦЕХОВСЬКИЙ

Студент 3 курсу спеціальності 052 «Політологія»
Університет Ушинського, м. Одеса

Соціально-економічний розвиток України в умовах євроінтеграційних процесів потребує впровадження комплексного підходу до моделювання стратегічних орієнтирів на основі принципів сталості, інклюзивності та адаптивності. У зв'язку з масштабними трансформаціями, що відбуваються в економічній, правовій та соціальній сферах, особливої актуальності набуває завдання формування ефективної системи прогнозування та оцінювання впливу інтеграційних процесів на динаміку розвитку країни [1].

Процес європейської інтеграції виступає не лише стратегічною ціллю, а й каталізатором соціально-економічних трансформацій для країн, що прагнуть до членства в ЄС. Особливо актуальним це питання є для України, яка в останні роки не лише здобула статус країни-кандидата, але й зіштовхнулася з безпрецедентними викликами – війною, масовими руйнуваннями інфраструктури та глибокими змінами в політико-економічному середовищі. У цих умовах формування концептуальної моделі соціально-економічного розвитку потребує нової парадигми – такої, що здатна забезпечити як адаптацію до стандартів ЄС, так і внутрішню стійкість, інклюзивність, інноваційність.

Моделювання розвитку в умовах євроінтеграції не може зводитися до механічного запозичення зовнішніх схем. Воно має ґрунтуватися на переосмисленні національних ресурсів, потреб і загроз, а також інтегрувати загальноєвропейські принципи сталості, ринковості, правової визначеності та інституційної спроможності. Таким чином, модель розвитку має бути комплексною, багатовекторною та еволюційною, з можливістю адаптації до динамічних змін зовнішнього середовища [Див.: 2; 3].

Одним із фундаментальних підходів до моделювання є цілеспрямована політика економічної модернізації, яка базується на стратегії доганяючого розвитку. Її мета – не лише наздогнати середні показники ЄС, а й закласти основи довгострокової конкурентоспроможності. У цьому контексті особливу роль відіграють:

- залучення зовнішніх і внутрішніх інвестицій;
- цифровізація виробничих і адміністративних процесів;
- технологічний апгрейд підприємств;
- розбудова транспортної, енергетичної та логістичної інфраструктури.

Цей підхід орієнтований на кількісне зростання ВВП, підвищення продуктивності та залучення до глобальних ланцюгів доданої вартості, але в

українських умовах він мусить враховувати вплив воєнного фактора та необхідність інтеграції безпекових компонентів [4].

Інституціональна модернізація – ключ до стійкості. Висока якість управління, незалежність судової системи, спроможність протидіяти корупції – це не лише умови вступу до ЄС, а й фактори внутрішньої легітимності. В контексті моделювання це означає:

- перехід до принципів Good Governance;
- запровадження електронного урядування;
- управління публічними фінансами відповідно до стандартів ЄС;
- забезпечення громадського контролю.

Ефективність інституцій прямо впливає на економічне зростання, соціальну згуртованість та довіру з боку міжнародних донорів і приватного капіталу.

Європейський правовий і нормативний каркас (*Acquis Communautaire*) – не лише стратегія, а й інструмент. Він надає конкретні параметри для реформ через імплементацію законодавства ЄС. Цей процес охоплює: гармонізацію норм у сфері енергетики, торгівлі, довкілля, соціальної політики; структурну перебудову економіки під єдиний ринок; адаптацію ринку праці до вимог мобільності, гнучкості та рівності.

Особливо важливим стає дотримання принципів Європейського зеленого курсу та цифрового переходу – вимог, які стають дедалі жорсткішими для всіх членів і кандидатів ЄС.

Моделі розвитку більше не можуть базуватись лише на економічному зростанні. Вони повинні гарантувати сталість, інклюзію та екологічну відповідальність. Цей підхід передбачає, перш за все: мінімізацію екологічного сліду виробництва; розвиток зеленої енергетики; підтримку малого й середнього бізнесу; посилення соціальної мобільності, гендерної рівності та доступу до якісних публічних послуг.

З огляду на це, надзвичайно важливо враховувати досвід ЄС у формуванні політик, орієнтованих на сталий розвиток, і водночас адаптувати його до потреб воєнної та післявоєнної України.

Євроінтеграція стає унікальним шансом для відбудови країни на нових засадах. Інструменти, які ЄС надає Україні, такі як Ukraine Facility, відкривають можливості для реалізації великих інфраструктурних проєктів; підтримки реформ у сфері освіти, охорони здоров'я, енергетики; відновлення промисловості з урахуванням принципів ESG (екологія, соціальна відповідальність, управління). Цей підхід поєднує стратегічне планування та короткострокові антикризові заходи, спрямовані на стабілізацію.

Особливість української ситуації – необхідність включення безпеки як змінної до моделей розвитку. Це означає, що розвиток оборонної промисловості, захист критичної інфраструктури, кібербезпека та енергетична автономія мають бути не додатком, а невід'ємною частиною моделі соціально-економічного зростання [Див.: 5; 6; 7].

Безпека стає передумовою інвестиційної привабливості, а тому – і прискореної конвергенції з ЄС. На практиці Україна має формувати гібридну модель, яка поєднує:

- інституціональну трансформацію як фундамент для довіри та ефективності;
 - економічну модернізацію як шлях до зростання та конкурентоспроможності;
 - соціальну інклюзію як умову згуртованості та демократичності;
 - екологічну сталість як відповідь на глобальні виклики;
 - безпекову інтеграцію як гарантію збереження результатів трансформації
- синтез концептуальних підходів дозволить не лише ефективно рухатися до ЄС, а й будувати всередині країни нову модель розвитку – більш стійку, гнучку, орієнтовану на майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Кабінет Міністрів України. Національна економічна стратегія на період до 2030 року. URL: <https://nes2030.org.ua>
2. European Commission. Association Implementation Report on Ukraine – 2023. Brussels, 2023. URL: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/Ukraine%20AIP%202023.pdf>
3. European Commission. Ukraine Facility Regulation – 2024. URL: https://commission.europa.eu/document/ukraine-facility-regulation_en
4. Світовий банк. Огляд економіки України. Весна 2024. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/publication/ukraine-economic-update-spring-2024>
5. Міжнародний валютний фонд. Програма з розширеним фінансуванням для України. Оцінка на 2024 рік. URL: <https://www.imf.org/uk/News/Articles/2024/04/18/pr24123-ukraine-imf-executive-board-completes-review-of-arrangement>
6. Центр економічної стратегії. Політика відновлення України: макроекономічні орієнтири та ризики. Аналітична записка. Київ, 2023. 32 с. URL: <https://ces.org.ua/recovery-ukraine/>
7. DiXi Group. Енергетичний сектор України в контексті євроінтеграції: виклики та перспективи. Щорічний огляд. 2023. Київ: DiXi Group, 2023. 48 с. URL: <https://dixigroup.org/>

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Тетяна ХЛІВНЮК

кандидат політичних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної роботи

ОНУ імені І. І. Мечникова

Марія ВАРЕШКІНА

магістрантка 1 курсу за спеціальністю

231 «Соціальна робота»

Факультету психології та соціальної роботи

ОНУ імені І. І. Мечникова

Концепція соціальної держави бере початок із ідей Бісмарка, Беверіджа та соціал-демократичного напрямку ХХ століття. Вона передбачає, перш за все, забезпечення базового рівня доходів та соціального захисту; безкоштовну чи доступну освіту, охорону здоров'я; гарантії зайнятості та підтримку вразливих верств населення.

Згідно зі статтею 1 Конституції України, держава визначається як суверенна, незалежна, демократична, соціальна і правова [1]. Проте на практиці реалізація принципів соціальної держави в Україні стикається з численними викликами, що зумовлює дискусію про те, наскільки ця характеристика відповідає реальному стану речей. Соціальна держава – це така модель державного устрою, за якої головним пріоритетом є забезпечення гідного рівня життя громадян, соціальна справедливість та рівний доступ до базових благ. Соціальна держава також передбачає активну роль уряду у перерозподілі доходів і соціальному забезпеченні, зменшенні соціальної нерівності [5, с. 57-62].

Наша країна зробила значні шляхи до створення дійсно правової держави. Так, наприклад, нормативно-правова база ґрунтується на статтях Конституції України (ст. 46 та ін.), згідно з якими, які громадянам гарантується право на соціальний захист, включно з підтримкою в разі безробіття, втрати працездатності, старості. Також функціонує цілий комплекс законів щодо соціального страхування, пенсійного забезпечення, охорони материнства тощо.

Держава фінансує низку програм: пенсійне забезпечення (через Пенсійний фонд); допомоги малозабезпеченим, багатодітним сім'ям; програми субсидій на оплату житлово-комунальних послуг. Так, у 2024 році на соціальні видатки в бюджеті було закладено понад 500 млрд грн, що свідчить про високий пріоритет цього напрямку [2].

Законодавство гарантує безкоштовну середню освіту, медичні послуги в межах гарантованого пакету. Державна стратегія «Україна 2030» передбачає розвиток людського капіталу як ключовий пріоритет.

Але, на превеликий жаль, є і серйозні проблеми на шляху створення дійсно соціальної держави з її класичними вимірами, що деякою мірою спростовує реалізацію соціального характеру держави. Так, можна вважати, що однією з таких, можна вважати глобальних проблем, є хронічне недофінансування та неефективність втрачених средств. Попри декларації, соціальні програми часто неефективні або не покривають потреби громадян. Розмір пенсій і допомог залишається нижчим за фактичний прожитковий мінімум. У 2023 році середній розмір пенсії становив близько 4 500 грн, тоді як прожитковий мінімум – понад 6 000 грн. Іншим підтвердженням є нерівність у доступі до послуг. Так, жителі сільської місцевості мають обмежений доступ до якісної медицини, освіти, соціального захисту. Оновлення інфраструктури відбувається повільно.

Продовжується боротьба «з вітряками» – корупцією та бюрократією (у негативному сенсі цього слова. Не за М. Вебером). Так, корупція в сфері розподілу соціальної допомоги, непрозорість нарахування субсидій, неефективне управління

соціальними фондами знижують довіру населення до держави та сприйняття її статусу як соціальної.

Значний негативний вплив створено і російською агресією проти України, що суттєво зменшила ресурсну базу держави, збільшила кількість внутрішньо переміщених осіб, зросло навантаження на соціальні системи. Соціальний захист військовослужбовців та їхніх родин потребує окремої уваги [4, с. 12-18].

Варто зазначити, що у країнах ЄС функціонує низка ефективних моделей соціальної держави: скандинавська (Швеція, Норвегія), континентальна (Німеччина, Франція), середземноморська (Італія, Іспанія). Їх об'єднує високий рівень соціального захисту; ефективна податкова політика; тісна взаємодія держави, бізнесу й громадянського суспільства. На жаль, Україна лише частково наближається до цих стандартів, що зумовлює потребу в негайних та ґрунтовних структурних реформах [3, с. 28-36].

Отже, формально (де-юре) Україна має всі ознаки соціальної держави – конституційне визнання, нормативно-правову базу, функціонуючі інституції. Проте фактично реалізація принципів соціальної держави є фрагментарною, часто декларативною та стикається з численними проблемами. На тлі євроінтеграційного курсу держави постає необхідність у трансформації соціальної політики на засадах прозорості, справедливості, ефективності та інклюзивності.

Список використаної літератури

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 1996. № 30. ст. 141.
2. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.05.2025).
3. Ісаєва, Н. (2022). Соціальна держава в Україні: європейські стандарти і вітчизняна практика. *Соціальний вимір суспільства*. № 3. с. 28–36.
4. Сергієнко, В. (2023). Соціальні виклики України у воєнний період. *Економіка та держава*. № 11. с. 12–18.

5. Ткачук, А. (2020). Поняття соціальної держави у сучасній політико-правовій науці. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*. № 62. с. 57–61.

НАПРЯМ З КУЛЬТУРНА ТА ОСВІТНЯ ДИПЛОМАТІЯ ЯК ЧИННИКИ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В СВІТІ

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ: ВІД ІСТОРИЧНИХ ВИТОКІВ ДО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Андрій БОНДАРЕНКО,

курсант 201 взводу навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Національної поліції України
Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Ірина ТЕЛЕЛИМ,

кандидат політичних наук, доцент
кафедри загальноправових дисциплін
ФПФОДРНПУ Одеського
державного університету внутрішніх справ

Україна має значний освітній та культурний потенціал, який презентує її на світовій арені. Позиція держави в сучасній системі міжнародних відносин залежить від її духовної спрямованості, культурної спадщини та освітніх традицій. Ці всі складові формують не лише національну ідентичність, а й впливають на розвиток відносин між країнами. У сучасних умовах це набуває особливої актуальності для України, адже завдання культурної дипломатії є інтеграція української продукції на міжнародний рівень, а також вплинути на громадську думку зарубіжної аудиторії.

Термін «культурна дипломатія» є відносно новим для українського наукового й політичного дискурсу, тоді як у міжнародній практиці, зокрема в розвинених

країнах, він вже набув чіткої концептуалізації та стійких інституційних форм. Науковиця, Оксана Розумна, трактує даний термін «як сукупність приймів, методів і практичних заходів що їх розробляють і реалізують органи зовнішніх відносин і/або інші уповноважені на те державні органи, як підтримують дипломатичну діяльність державою трансляцією зразків національної культури на зарубіжну аудиторію» [1, с.9]. К. Відімска та Ю. Тарасюк визначають «культурну дипломатію – як практику використання культурних виразів та мистецтва як засіб міжнародного спілкування та встановлення взаєморозуміння між різними культурами та народами» [2, с. 271].

З вищезазначених визначень можна зрозуміти, що культурна дипломатія є складовою політики держави і відіграє важливу роль у просуванні національних інтересів за кордоном, зміцненні міжкультурного діалогу та розвитку двосторонніх і багатосторонніх відносин. Вона сприяє поширенню позитивного образу країни, утвердженню так званої м'якої сили («soft power») та розширенню сфер впливу через інструменти культури, освіти, науки й комунікації.

До складових культурної дипломатії входять:

- мова (створення спеціалізованих шкіл або вивчення державної мови закордоном);
- наукова діяльність (обмін науковими здобутками);
- освіта (обмін студентами та курсантами, освітні програми);
- релігія;
- мистецтво (кіно та театр, виставки і так далі);
- традиції (проведення днів національної культури).

Необхідно також зауважити детермінанти, які впливають на культурну дипломатію держави. Сюди відноситься: а) пріоритети зовнішньої політики; б) бажання розповсюдити та популяризувати позитивний імідж; в) комерційні інтереси; г) ресурси та фінансування культурної спадщини; д) історичний потенціал.

Як уже було підкреслено, історичний потенціал нації становить потужний інструмент впливу у сфері міжнародних відносин. У цьому контексті неможливо не згадати постать Симона Петлюри – одного з перших українських дипломатів, який усвідомлював значення культури як чинника державотворення та зовнішньої політики. Його діяння ще зі шкільних років було спрямовано для відвоювання національної ідентичності. Прояв його здійснювався через журналістську діяльність, а також неодноразово брав участь у мітингах на Кубані. З часом активна громадська позиція призвела його до визнання на світовому рівні, оскільки віра у майбутнє України його не покидала ні на мить.

Безапеляційним культурним капіталом України в світі вважається скромний, але геніальний у своєму задумі та інтерпретаціях «Щедрик» Миколи Леонтовича. Українська щедрівка, більш відома за кордоном під брендом своєї англійської версії «Carol of the Bells» («Колядка дзвоників»), підкорила світову музичну сцену й індустрію кіно, ставши міжнародним різдвяним гімном. Як зазначав Симон Петлюра ««Ми вступили на арену історії тоді, коли весь світ не знав, що таке Україна. Ніхто не хотів її визнати як самостійну державу, ніхто не вважав нашого народу за окрему націю. Єдиною боротьбою, упертою і безкомпромісовою, ми показали світові, що Україна є, що її народ живе і бореться за своє право, за свою свободу і державну незалежність» [3, с.29].

Цитата ще раз підтверджує, що всі зусилля з просування української культури за кордоном, зокрема через підтримку митців, створення культурних осередків та налагодження міжнародних зв'язків в минулому дали змогу сформувати позитивний імідж України.

На сьогоднішній день нові суспільні відносини у кіберпросторі відносять до нового якісного рівня розвитку всіх сфер життєдіяльності суспільства. У цьому контексті стрімка цифрова трансформація України відкриває додаткові можливості для розвитку культурної дипломатії, зокрема шляхом розширення цифрової присутності української культури у світі, просування національного контенту на

глобальних медіаплатформах та активізації міжнародного культурного обміну через онлайн-інструменти.

Цифрові технології відкривають нові горизонти для реалізації культурної дипломатії, надаючи державам інструменти для просування національної культури за допомогою інтернет-платформ. Зокрема, віртуальні виставки, онлайн-курси, трансляції культурно-мистецьких подій дозволяють значно розширити як географічне, так і соціально-демографічне охоплення цільової аудиторії. Соціальні медіа – такі як Facebook, Instagram, X (раніше Twitter), YouTube та TikTok – виступають потужними каналами комунікації, які забезпечують оперативний обмін інформацією з мільйонами користувачів по всьому світу [4].

Через онлайн-інструменти українські митці, культурні інституції та державні органи змогли не лише донести правду про події в Україні до світової спільноти, а й активізувати глобальну підтримку. Завдяки соціальним мережам та цифровим платформам проводяться міжнародні благодійні концерти, виставки, флеш-моб, онлайн-кампанії, що об'єднують мільйони людей у солідарності з Україною. Ці цифрові ініціативи стали потужним засобом мобілізації ресурсів: через інтегровані сервіси збору коштів (наприклад, United24, фонд «Повернись живим», фонд Сергія Притули) вдалося залучити значні обсяги донатів на підтримку гуманітарних, оборонних і культурних ініціатив.

Крім того, цифровізація сприяє розвитку нових форм культурного обміну — таких як віртуальні музеї, цифрові архіви, онлайн-галереї та платформи для міжнародної співпраці між культурними установами. Усе це дозволяє підтримувати міжнародний інтерес до української культури навіть в умовах воєнного часу та формує позитивний імідж України як держави, здатної захищати не лише свою територію, а й національні цінності, історію та ідентичність.

Отже, у висновку, можна зазначити, що культурна дипломатія України пройшла тривалий і динамічний шлях розвитку — від перших спроб репрезентації національної ідентичності в умовах бездержавності до цілісної системи

інституційної підтримки культурного просування у світі. Історичні постаті, зокрема Симон Петлюра, заклали ідеологічні основи використання культури як інструменту зовнішньополітичного впливу, тоді як сучасні реалії — насамперед війна та цифровізація — змусили адаптувати ці підходи до нових викликів.

Список використаних джерел:

1. Розумна О. П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи. 2016. 9 с.
2. Відімська К., Тарасюк Ю. Поняття про культурну дипломатію. The XXI International Scientific and Practical Conference «*Informational, modern and recent theories of development*». 2023. May 29 – 31. Madrid. Spain. 353 p.
3. Тіна Пересунько. Культурна дипломатія Симона Петлюри: місія капели Олександра Кошиця, 2019. 29 с.
4. Українська цифрова дипломатія: інформаційний фронт держави в соціальних мережах. URL: <https://adastra.org.ua/blog/ukrayinska-cifrova-diplomatiya-informacijnij-frontderzhavi-v-socialnih-merezhah>

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ SOFT POWER ДЕРЖАВИ

Катерина ПІСКУН

студентка 4 курсу спеціальності 052 «Політологія»

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Світлана ДМИТРАШКО,

кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

Культурна дипломатія є інструментом міжнародних відносин, який дозволяє країнам формувати позитивний імідж, сприяти взаєморозумінню та зміцнювати співпрацю через культуру та мистецтво. Вона створює ефективні канали комунікації між народами, подолуючи мовні, культурні та політичні бар'єри. Концепцію soft power увів американський політолог Джозеф Най у 1990-х роках, визначивши її як здатність країни досягати бажаних результатів шляхом переконання, а не сили. Основними компонентами soft power є культурний вплив, політичні цінності та зовнішня політика. Культура як елемент soft power формує позитивний імідж країни через культурні обміни, мистецтво, музику, літературу та кінематограф. Через емоційний та інтелектуальний зв'язок між народами культура сприяє розвитку міжкультурного діалогу. Культурна дипломатія охоплює організацію культурних подій, освітніх програм, фестивалів, виставок, підтримку співпраці митців, науковців та освітніх закладів. Таким чином країни створюють довготривалі зв'язки, зміцнюючи свій міжнародний імідж [2].

Історія культурної дипломатії сягає давнини. Візантійська імперія поширювала християнство серед сусідніх народів, поєднуючи релігію й культуру. Людовік XIV у Франції сприяв утвердженню національної культури через

підтримку мистецтва й науки. У XIX столітті Всесвітня виставка в Лондоні 1851 року стала платформою для демонстрації культурних надбань. Створення в 1881 році організації «Альянс Франсез» заклало основи інституціоналізації культурної дипломатії. В Україні діяльність Михайла Драгоманова та турне Української Республіканської Капели Олександра Кошиця у 1919–1921 роках стали прикладами використання культури для популяризації національної ідентичності за кордоном. Культурна дипломатія і традиційна дипломатія різняться методами: перша спрямована на створення позитивного іміджу через культуру, друга - на офіційні переговори і вирішення політичних чи економічних питань. Культурна дипломатія використовує виставки, фестивалі, мовні курси, освітні та мистецькі обміни для встановлення довіри і взаєморозуміння [4, с. 8].

Сучасні тенденції розвитку культурної дипломатії включають цифровізацію (віртуальні виставки, онлайн-концерти), інституціоналізацію (Британська Рада, Французький Інститут, Гете-Інститут, Український інститут), акцент на сучасному мистецтві, науці й технологіях, а також залучення громадянського суспільства й бізнесу до спільних проєктів. Основні методи культурної дипломатії - організація культурних обмінів (фестивалі, виставки, концерти), спільні освітні програми (стипендії, академічна мобільність), підтримка мовних центрів, співпраця в медіа та кінематографі. В Україні провідною інституцією у цій сфері є Український інститут.

В Україні реалізацією методів культурної дипломатії займається Український інститут, який представляє українську культуру у світі та формує позитивний імідж України за кордоном. Діяльність Інституту спрямована на покращення розуміння й сприйняття України у світі та розвиток міжнародних культурних зв'язків. Франція має багатовікову традицію культурної дипломатії. Уже в XVII–XVIII ст. серед дипломатів були численні літератори, а культурний складник мав державне фінансування. 1883 року засновано Альянс Франсез для поширення французької мови й культури. На початку XX ст. відкрито французькі інститути у Флоренції,

Мадриді, Лондоні, Санкт-Петербурзі. 1945 року створено Генеральну дирекцію з культурних зв'язків за кордоном, яка об'єднала всі інструменти зовнішньої культурної політики.

З приходом до влади Шарля де Голля культурна дипломатія набула нового значення як засіб повернення величі Франції, а її фінансування істотно зросло. Французька модель культурної дипломатії централізована. Основними установами є Французький інститут, Альянс Франсез і Кампус Франс. Французький інститут, створений 2011 року, координує мистецькі обміни, поширення мови та підтримку мобільності митців. Альянс Франсез - незалежна мережа з понад 1000 філій у 146 країнах. Франція також активно підтримує франкофонію, а Міністерство Європи та закордонних справ сприяє експорту французького кіно, музики та медіаконтенту через аташе з аудіовізуальної політики [5, с. 4].

До 1940-х років культурна дипломатія не була пріоритетом Великої Британії. Після втрати колоній та початку холодної війни країна активно розвивала зовнішньополітичні стратегії. Головним інструментом стала Британська рада, заснована 1934 року. Вона незалежна від Форін Офісу, отримує третину фінансування від уряду, а решту - з власної діяльності. Британська рада має понад 250 представництв у 110 країнах, розвиває міжкультурні й освітні зв'язки, формує позитивний імідж Великої Британії серед урядів, бізнесу та інвесторів.

Британська культурна дипломатія спирається на популярність англійської мови, престиж освіти та вплив культури. Велика Британія є одним із провідних напрямків для іноземних студентів. Важливу роль відіграє британська попкультура - література, музика, кіно. Британська рада активно використовує новітні технології й реалізує проєкти в Україні, зокрема у сфері прав людини, довкілля та культурної політики. Після Другої світової війни Японія прагнула змінити імідж агресора на миролюбну країну. Японський фонд став головною установою міжнародного культурного обміну, працюючи в напрямках мистецтва, освіти японською мовою й

інтелектуального обміну. Фонд має 24 офіси у 23 країнах, реалізує проєкти з популяризації як традиційної, так і сучасної культури через ініціативу «Cool Japan».

Культурна дипломатія Японії включає роботу японських центрів, співпрацю з ЮНЕСКО, освітні й молодіжні обміни, участь у роках культури з іншими державами. Програма JET залучає молодих спеціалістів для викладання у Японії. Через агентство міжнародної співпраці Японія сприяє розвитку інфраструктури та освіти у 150 країнах, активно використовуючи культурні гранти. Попри успіхи, Японія має виклики - мовний бар'єр, специфіку традицій, що ускладнює глобальну популяризацію культури. Проте культурна дипломатія залишається важливим елементом м'якої сили для всіх країн, які прагнуть зміцнити свій міжнародний вплив.

У другій половині XX ст. в Європі порозуміння засобами культури осмислили як культурну дипломатію, у США - як «м'яку силу». В Україні цей підхід реалізувала Українська республіканська капела під орудою О. Кошиця (1919–1921), яка гастролювала Європою з метою формування позитивного образу держави. Як писав В. Сікевич, «що не змогли зробити дипломати, зробила пісня». Після 1991 року культурна дипломатія України посилено розвивається. З 2006 року при посольствах діють культурно-інформаційні центри, а 2017-го створено Український інститут, що представляє культуру за кордоном. Успішною є й ініціатива Олени Зеленської зі створення україномовних аудіогідів у музеях світу. Україна співпрацює з Goethe-Institut, Британською Радою, Чеським центром. Понад 1780 культурних проєктів реалізовано з 2022 по початок 2024 року. Серед них – кампанія #FreeTheLeopards та перемоги на «Євробаченні». Важливу роль відіграє діаспора, яка підтримує культуру, освіту, лобіює інтереси України. Незважаючи на виклики, культурна дипломатія сприяє міжнародному діалогу, долає стереотипи й формує позитивне сприйняття країни у світі як частину м'якої сили держави [1].

Таким чином, культурна дипломатія виступає ефективним інструментом м'якої сили, який дозволяє державам формувати позитивний міжнародний імідж,

зміцнювати міжкультурні зв'язки та просувати національні інтереси. Історичний досвід України, зокрема діяльність капели О. Кошиця, засвідчує її стратегічний потенціал ще з часів визвольних змагань. У сучасний період Україна активно розвиває цей напрям - через створення Українського інституту, культурно-інформаційні центри, ініціативи першої леді та партнерство з міжнародними інституціями. Вагому підтримку здійснює українська діаспора, яка формує культурний фронт за межами країни. Успіхи на пісенному конкурсі «Євробачення» та культурні кампанії типу #FreeTheLeopards стали маркерами глобальної видимості. Попри наявні виклики, пов'язані з фінансуванням і стереотипами, культурна дипломатія сприяє розвитку зовнішньополітичного діалогу, протидії дезінформації та утвердженню культурної суб'єктності України у світі.

Список використаних джерел:

1. Брайлян Є. Як діє культурна дипломатія України у Франції. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/12/02/yak-diye-kulturna-dyplomatiya-ukrayiny-u-francziyi>
2. Драч Ю. Культурна політика як один із зовнішньополітичних інструментів французької дипломатії. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/2560>
3. Культурна дипломатія. З ініціативи Олени Зеленської вже запущено 35 аудіогідів українською у 25 країнах світу. URL: <https://www.president.gov.ua/news/kulturna-diplomatiya-z-iniciativi-oleni-zelenskoyi-vzhe-zapu-72309>
4. Перелигін Є. Чи стане культурна дипломатія справжньою м'якою силою держави. Досвід Італії та перспективи України. URL: https://lb.ua/blog/perelygin_evgen/407073_chi_stane_kulturna_diplomatiya.html
5. Пересунько Т. Культурна дипломатія це діалектика. URL: <https://kyivdaily.com.ua/tina-peresunko>

НОТАТКИ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ УНІВЕРСИТЕТУ
УШИНСЬКОГО
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ І МОЛОДИХ
ВЧЕНИХ**

**«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-
ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ
ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ»**

V Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених

м. Одеса, 22 травня 2025 року

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр, прізвищ тощо
несуть автори.